

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2010

Kateřina Přikrylová

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

**Postoj státních a nestátních organizací k domácímu násilí
páchanému na ženách**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Alena Plšková**

**Vypracovala:
Bc. Kateřina Přikrylová**

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma „Postoj státních a nestátních organizací k domácímu násilí páchanému na ženách“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Brno 31. 3. 2010

.....
Kateřina Přikrylová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Kateřina Přikrylová

OBSAH:

Úvod	2
1 Domácí násilí páchané na ženách	3
1.1 Pojem domácí násilí	3
1.2 Příčiny domácího násilí páchaného na ženách	6
1.3 Znaky a druhy domácího násilí	8
1.4 Postavení ženy ve společnosti	11
1.5 Dílčí závěr	15
2 Státní organizace zabývající se domácím násilím páchaným na ženách	16
2.1 Současný stav legislativy	18
2.2 Možnosti pomoci obětem – využití legislativy v praxi	21
2.3 Policie – způsoby odhalování a řešení případů	25
2.4 Policie – přehled oprávnění a povinností	33
2.5 Prevence proti domácímu násilí	35
2.6 Dílčí závěr	38
3 Nestátní organizace zabývající se domácím násilím páchaným na ženách	40
3.1 Způsoby pomoci obětem	42
3.2 Prevence proti domácímu násilí	45
3.3 Dílčí závěr	48
4 Průzkum	49
4.1 Projekt průzkumu	49
4.1.1 Cíl průzkumu	49
4.1.2 Metoda průzkumu	49
4.1.3 Průzkumný vzorek	49
4.1.4 Hypotézy	50
4.2 Analýza výsledků – postoj pracovníků státních a nestátních organizací k problematice domácího násilí a jeho obětem	50
4.3 Analýza výsledků - postoj obětí k pomoci státních a nestátních organizací	52
4.4 Analýza výsledků - postoj společnosti k domácímu násilí	57
4.5 Dílčí Závěr	66
Závěr	69
Resumé	71
Anotace	72
Seznam literatury	73
Seznam příloh	75

Úvod

Domácí násilí páchané v obydlí mezi rodinnými příslušníky, osobami v partnerském či obdobném vztahu, je závažným porušováním lidských práv. Jsou to otřesné situace, kdy se oběťmi stávají děti, staré nemohoucí osoby, muži nebo ženy. Ve většině případů k napadení dochází za přítomnosti dětí, na jejichž vývoj má tento zážitek nesmazatelný vliv.

Domácí násilí je specifický vztahový problém a potřebuje specifický přístup cestou pomoci státních a nestátních organizací, kterých se tato problematika bezprostředně dotýká, prostředky právními i mimoprávními. Pomoc oběti je cesta nesnadná.

Celospolečenská závažnost a rozsah tohoto patologického jednání vyvolávají diskusi napříč společenským spektrem. Omezování všech forem násilí patří jednoznačně do působnosti Policie České republiky, která má ze zákona za povinnost chránit bezpečnost osob a majetku, odhalovat trestné činy a přestupky a plnit další úlohy na poli ochrany veřejného pořádku. Postavení příslušníků Policie České republiky a pracovníků dalších organizací, jako jsou zdravotníci, poradci v poradnách nebo na krizových linkách, kteří se jako první dostanou do kontaktu s oběťmi domácího násilí je klíčové.

Právě na postoj státních a nestátních organizací k domácímu násilí páchanému na ženách jsem se rozhodla zaměřit svou diplomovou práci. Získat co nejvíce informací z legislativy, která ošetřuje tuto problematiku a z možnosti jejího využití v praxi. Zjistit úroveň prevence obou typů organizací v naší republice. Porovnat proti sobě postoj profesionálních pracovníků zabývajících se problematikou a obětí s vlastní zkušeností s domácím násilím a nezávisle oslovených žen k přístupu pomáhajících organizací, od kterých se v těchto případech očekává pomoc k obětem domácího násilí a k domácímu násilí jako patologickému jevu vůbec.

1 Domácí násilí páchané na ženách

1.1 Pojem „DOMÁCÍ NÁSILÍ“

Pojem domácí násilí bývá definován různě. Za definici v širším slova smyslu můžeme považovat definici formulovanou Radou Evropy v roce 1985: „Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti“.¹ Pokud budeme citovat Ruhla, pak: „Domácím násilím je obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Domácí násilí může nabývat formy fyzického, sexuálního a psychického násilí, donucené sociální izolace a ekonomické deprivace.“ (D. Ruhl, 1996)

Všeobecně domácím násilím rozumíme opakované a stupňující se násilí, ke kterému dochází mezi osobami blízkými, což je rozlišuje od jiných forem delikventního chování. Objevuje se mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či pohlaví. Obětí takových incidentů může být prakticky kdokoliv, manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič. V zásadě je možné říci, že násilí může vycházet od kohokoliv a směřovat ke komukoliv. Jeho charakteristickým rysem je skutečnost, že pro svou trvalost a intenzitu aktů se postupně stává součástí běžného života aktérů. „Domácí násilí je vědomou činností a může mít podobu sociální izolace, ekonomické kontroly, fyzického, psychického nebo sexuálního násilí, popř. se jedná o jejich kombinaci.“² Obvykle se začíná projevovat útoky proti lidské důstojnosti, k nimž se zpravidla přiřazují útoky proti zdraví, které ale mohou přejít cíleně nebo i ne přímo úmyslně v útoky na lidský život. Oběť se velmi často mylně přesvědčuje sama o faktu, že jakýkoliv typ výše zmíněného násilí vyprovokovala sama. Pozvolna si vytváří vztah

¹ Doporučení Rady Evropy R (85)4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985.

² PŘÍKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 3

závislosti na pachateli - tzv. stockholmský syndrom. Poprvé byl zveřejněn v 70. letech 20. stol., kdy došlo k přepadení stockholmské banky a útočníci zde drželi rukojmí několik dnů. Vyjadřuje stav, kdy se oběť ze strachu o svůj život snaží pachateli zavděčit, ztotožňuje se s ním. Tato porucha se projevuje hlavně v případech dlouhodobého domácího násilí a je zaměřena na získání moci pachatele nad obětí. „V České republice je domácí násilí nejčastěji kombinací fyzického násilí doprovázeného násilím psychickým. Ve většině případů jsou obětí domácího násilí ženy.

Z hlediska trestněprávního nelze domácí násilí posuzovat jako jednotlivé izolované útoky proti tělesné integritě, ale představuje kombinaci intenzivního fyzického násilí, s projevy „mírnějšího násilí“, jako je psychické či citové ponižování vydírání nebo ekonomická kontrola. Mezi nejvýznamnější specifické znaky domácího násilí patří skutečnost, že oběť zná velmi dobře pachatele a navíc s ním sdílí mnoho společného (např. domácnost, děti, byt, bankovní účet, majetek, okruh příbuzných a známých). Tyto blízké vztahy blokují ochotu oběti oznamovat protiprávní jednání a spolupracovat s policií a soudy. Jednotlivé projevy domácího násilí je možné posuzovat dle existujících ustanovení trestního zákona chránících zejména fyzickou a psychickou integritu občanů.

Domácí násilí se odehrává "beze svědků" a mezi osobami, které k sobě mají (či měli) blízký vztah. Navíc se jedná snad o jediný trestný čin či přestupek, v jehož případě pachatel neopouští "místo činu" - díky určité toleranci neočekává, že by za své chování mohl být potrestán či dokonce odsouzen. Každý případ domácího násilí má přitom vždy svoji historii.

V násilném vztahu se projevují tři faktory: láska, naděje a strach. K násilí ve vztahu nedochází neustále. Cyklus domácího násilí, v němž se střídá období "líbánek", vzrůstající tenze konfliktu a "usmiřování", se tak stále opakuje a má stupňující tendenci. Oběť se často není schopna vůbec bránit. Její situaci komplikuje blízký vztah k pachateli a pocit naučené bezmocnosti a bezradnosti.

Domácí násilí není možné zaměňovat s partnerskou hádkou či "manželskou rozepří". Při hádce proti sobě stojí dvě osoby, které jsou v podobném postavení a vyměňují si názory. V případech domácího násilí proti sobě stojí bezmocná a vystrašená oběť, která se obává trestu či napadení, a pachatel, který se skrze použití moci snaží oběť ovládnout.³

Násilný partnerský vztah prochází několika stádii, než se jej podaří napravit:

- Odmítání (přiznat otevřeně okolí i sama sobě skutečnost existence problému).
- Obvinování sama sebe (utkvělá představa v tom, že oběť sama zavinila násilí).
- Přiznání problému sama sobě a hledání pomoci, kterou by oběť byla schopna a hlavně ochotna přijmout.
- Nerozhodnost oběti v dosažení nápravy. Násilné chování partnera jí vadí, ale má obavy z toho, co bude nebo má stále „růžové brýle“, a věří v lepší zítřky.
- Naučit se žít bez násilí (ještě velmi dlouho po rozchodu partnerů prožité násilí ovlivňuje smýšlení a jednání oběti v běžném životě).

Sám termín domácí násilí se užívá převážně v literatuře anglické a má na mysli především násilí mezi partnery – současnými nebo minulými, v sezdaném či nesezdaném soužití. Násilí mezi partnery je též někdy označováno jako intimní násilí (intimate violence) nebo partnerské zneužívání (partner abuse). V německy mluvících zemích převažuje termín násilí v rodině a domácnosti (Gewalt in der Familie und naher Umgebung, hausliche Gewalt). Ten zahrnuje široké spektrum rodinných vztahů mezi předky, potomky, sourozenci a manželi současnými nebo minulými, nebo druhem a družkou⁴.

³ PŘÍKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 3-4

⁴ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ M. et al., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha, proFem, o. p. s., 2004, s. 13

1.2 Příčiny domácího násilí páchaného na ženách

Kriminologové se hledáním příčin vzniku domácího násilí začali zabývat počátkem 80. let minulého století. Důvodem byl výrok amerického obhájce W. F. Smitha, který konstatoval, že „zákeřnému kriminálnímu problému domácího násilí nikdo nevěnuje tolik pozornosti, kolik si zaslouží“⁵.

Příčiny domácího násilí jsou různé, ať již je sledujeme napříč společenským spektrem či z pohledu jednotlivých případů. Existuje celá řada pokusů o jejich vysvětlení. Obecně je lze rozčlenit například na:

- Společenské příčiny – makrosystémové - podpora společnosti ve smyslu udržování stereotypní hierarchie hodnot, která je založena na nadvládě a dominanci mužů.
- Lokální příčiny – ekosystémové - jedná se o přispívající konkrétní faktory jako je nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost komplikující dané osobě přístup k síti sociálních institucí atd.
- Rodinné příčiny – mikrosystémové - k rizikům, které zvyšují náchylnost k propuknutí domácího násilí, plynoucím ze samotné podstaty rodinného soužití patří např.:
 - privátnost
 - víra pachatele na vlastní právo k ovlivňování členů své rodiny.
 - dané role členů rodiny
 - blízkost partnerů (dobrá vzájemná znalost, odhad reakcí a způsobů chování ve standardních i krizových situacích, ví, co si k sobě mohou dovolit)
- Individuální příčiny – ontogenetické - vycházejí z individuálních charakteristik pachatele, oběti a jejich vzájemné interakce, z povahových rysů, sklonů k agresi, labilní emocionality a nezralosti. Pachatelé se pravděpodobně naučili díky mechanismům sociálního učení řešit stresující a omezující situace agresivním chováním. Je pravděpodobné, že sami prošli tíživým dětstvím a okusili na sobě

⁵ PŘIKRYLOVÁ Kateřina, Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce, 2008, s. 4

traumatizaci násilím. Přímý kontakt jedince s násilím v průběhu jeho dětství je velmi rizikovým faktorem.

Od konce sedmdesátých let zejména v angloamerické kriminologii hledají příčiny domácího násilí, které byly postupně shrnuty v teorie:

1. Individuálních faktorů – zaměřuje se na psychiku, specifické rysy a eventuelně psychopatologii obou partnerů. Přitom nebyly nalezeny žádné faktory, objasňující týrání žen.
2. Sociálně - psychologických faktorů – jako jsou zážitky v dětství vyúsťující v mezigenerační přenos intimního násilí. Tato hypotéza se uplatňuje se spíše u mužů jako pachatelů než u žen jako obětí.
3. Sociálně - kulturními faktory – příčinu vidí v sociálně strukturované nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách ovlivňujících rodinné vztahy.
4. Feministický pohled na násilí – prostředek k uplatnění moci a kontroly nad ženou. Jde o dlouhodobé instrumentální násilí. Snahu kontrolovat, co žena dělá, s kým se stýká, atd. Tato teorie rozlišuje násilí „intimní“, tj. násilí mezi partnery a násilí v „širším smyslu“, tj. násilí v rodině⁶.

První teorie, zabývající se příčinami domácího násilí, byly jednofaktorové:

- a) Psychologická teorie - psychika pachatele.
- b) Biologicko - genetická teorie – obecné predispozice chování.
- c) Sociologická teorie – považuje domácí násilí za produkt „mužské společnosti“.

Modernější jsou teorie multifaktorové. Nejznámější je teorie D. G. Duttona, která uvádí 4 příčiny domácího násilí spočívající:

- V makrosystému; domácí násilí je vyvoláno patriarchálním zřízením společnosti, vůdčí úlohu mají muži.
- V ekosystému; příčiny spočívají v prostředí, životní a sociální okolí jedinců,

⁶ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, o. p. s., 2004. s. 55-56

nezaměstnanost, nízké mzdy, nedostupnost sociální sítě.

- V mikrosystému; spočívající v rodině jako takové, rizik vyplývajících ze společného soužití, neformální právo kontroly druhého jedince.
- Ontogenetické teorie násilí; vychází z individuálnosti pachatele a oběti a jejich vzájemné interakci.

1.3 Znaky a druhy domácího násilí

Domácí násilí prochází napříč sociálně-demografickým složením společnosti a jeho podstatu vystihuje pojem „týrání“, který činí soužití nesnesitelným. Množství znaků a podob jednotlivých aktů násilného jednání je velmi různorodé. Základními specifickými znaky jsou:

- opakovanost a dlouhodobost
- eskalace - intenzita a frekvence se stupňují
- nerovné postavení stran, jasné a neměnné role (osoba násilná a osoba ohrožená)
- blízký vztah mezi obětí a agresorem
- složitý, ambivalentní postoj oběti k pachateli (kolísavá ochota potrestání pachatele)
- dochází k němu v soukromí, stranou společenské kontroly.

Domácí násilí nebývá omezováno pouze na jeden čin agrese, ale mívá různé cyklicky opakující se fáze s různě intenzivně opakujícími se útoky, přičemž postupem času se ve většině případů stupňuje intenzita agrese. Nelze je zaměňovat s partnerskou hádkou, manželskou rozepří, rvačkou či „italskou domácností“. Při hádce proti sobě stojí dvě rovnoprávné osoby, které mají stejné postavení a vyměňují si názory. V případech domácího násilí, ale proti sobě stojí bezmocná a vystrašená oběť, která se obává „trestu“ či napadení, a pachatel, který se skrze použití moci snaží oběť ovládat a manipulovat s ní dle svých potřeb. Prvotní počátek takového jednání bývá většinou mírný a nenápadný a často nemusí být ženou rozpoznán. Pro vztah, ve kterém je přítomno domácí násilí, bývá typické zvyšování intenzity útoků. Tím dochází ke stále se zvětšující nerovnosti postavení mezi mužem a ženou (agresor má nad obětí moc, oběť se cítí bezbranná a závislá na násilníkovi).

Současná společnost je stále ve výrazné většině hluchá k existenci domácího násilí a to do situace, kdy přeroste fyzické násilí do brutálních útoků. Vynucená sociální izolace často vede k tomu, že takové partnerské vztahy mají dlouhodobé trvání. Závislost na partnerovi a obavy z něj stěžují postižitelnost agresora.

V násilném vztahu se mohou vyskytovat různé druhy domácího násilí a to i ve vzájemné kombinaci. Odborná literatura zná tyto druhy:

- „Nejčastěji uváděným druhem násilného jednání v rodině a domácnosti je **fyzické násilí**, kdy se jedná o strkání, facky, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, kopání, ohrožování zbraní, házení předmětů, svazování a přivazování oběti apod.
- **Psychickým násilím** rozumíme slovní týrání, ponižování, zesměšňování, permanentní kontrola, vyslýchání, vyhrožování apod. Dlouhodobé psychické násilí může u oběti vést k neurotickým projevům, psychosomatickým onemocněním nebo psychiatrickým diagnózám (reaktivní deprese apod.).“⁷ Minimálně se u oběti dostaví psychická deprivace, ta bývá definována jako psychický stav, vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu.
- **Sexuální násilí** zahrnuje veškeré sexuální činy vynucované na oběti proti její vůli. Velkým předpokladem pro tento druh násilí je fyzická převaha mužské populace. Většina žen se přímo stydí po takovémto napadení vyhledat pomoc.
- **„Finanční - ekonomické násilí** se projevuje omezováním přístupu oběti k možnosti disponovat s finančními prostředky, neposkytnutím finančních prostředků na chod domácnosti i případnou snahou zakázat chození do práce.⁸
- V literatuře se často uvádí další forma násilí, tzv. **násilí emocionální**. Jedná se o násilí zaměřené proti osobám, zvířatům či věcem, ke kterým má oběť kladný citový vztah. Mezi nejčastější projevy takového násilí patří zneužívání dětí, jako prostředku nátlaku, napadání osob blízkých oběti (rodina, přátelé),

⁷ PŘÍKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 9

⁸ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, o. p. s. 2004, s. 20

likvidace domácích zvířat, ničení osobních věcí a pohružka těmito typy jednání. Dále sem můžeme přiřadit i přesvědčování oběti o tom, jen ona je zodpovědná za násilí (provokovala, není dobrou ženou, nestará se o domácnost, o děti, o manžela), aby si o sobě myslela jen to nejhorší a propadla přesvědčení, že je labilní.

- Někteří z autorů uvádějí **sociální násilí** jako další typ sledovaného jednání. Jedná se o případy, kdy dochází k sociální izolaci ženy (zákaz vycházení z bytu, zákaz stýkání s rodinou a přáteli, zamezení možnosti využívat telefon) a využívání „mužských privilegií“ (chování se k ženě jako ke služce, rozhodování za ženu apod.).
- Na internetových stránkách www.womensrefuge.org.nz řadí mezi druhy násilí i **verbální násilí** – projevy slovního napadání a ponižování ženy. Snižování významu všeho, čeho žena sama dosáhne. Pachatel může i ženu budit ze spaní či ji nenechat ji usnout.
- Za další druh můžeme považovat **spirituální násilí**, kdy pachatel oběti brání ve vyjádření jejich spirituálních a náboženských pocitů. Nedovoluje jí navštěvovat náboženské obřady a budovy. Samotnou víru a s ní i partnerku zesměšňuje. Tento typ domácího násilí je v našich podmínkách, dle mého názoru, ne tak častým jevem.
- Specifickými druhy jsou **násilí homofobní a imigrační**. V prvním případě pachatel vyhrožuje zveřejněním homosexuality, čímž vyvolá u oběti strach z reakce společnosti na tuto informaci. Ve druhém typu pak jde o maření imigračního řízení, zesměšňování statutu imigranta a o vyhrožování oběti policií, udáním.“⁹

⁹ PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 10

1.4 Postavení ženy ve společnosti

Proč má i v současné západní společnosti žena leckde horší společenské postavení než muž? Pro tento fakt se musíme ponořit hlouběji do historie a zapátrat v širších společenských souvislostech.

K prvním poznatkům o postavení ženy ve společnosti se dostaneme do doby paleolitu, kdy se vytvářel život v pospolné společnosti. Lidská skupina se skládala z pokrevně příbuzných rodů, v nichž měly rozhodující místo ženy. Příčinou významného hospodářského a společenského postavení ženy byla přirozená dělba práce mezi muži a ženami. Postupem času s rozvojem zemědělství a pastevectví, vzrůstal význam a síla mužů, a ti získali rozhodující postavení. Matriarchát byl vystřídán patriarchátem.

Řecká rodina byla silně patriarchální. Postavení ženy v rodině bylo podřízené. Ženy se zdržovaly ve vyhrazené části domu, ven vycházely málo, vzdělávaly se minimálně, jejich náplní dne byla starost o domácnost. Ve středu zájmu byla práva otců, např. žena si mohla nechat udělat potrat, jen se souhlasem manžela.¹⁰

Římané ve svém prvním právním kodexu, tzv. Dvanáct desek, prohlásili, že rodina je základní jednotkou společnosti. Staré římské právo odlišovalo dva druhy sňatku. Při tzv. sňatku přísném, přecházela nevěsta z otcovy péče do manželovy péče. Sňatek tzv. volný ponechal ženu v péči otcově, s veškerými majetkovými, dědickými a jinými právními následky. Dvě století před krizí římské republiky se dají zaznamenat příznaky měnícího se postavení žen. Nemajetné ženy mohly pracovat jako švadleny, porodní báby, kadeřnice, vychovatelky, obchodnice. Nepracovaly nikdy v oblasti práva a povolání bankéře jim bylo zapovězeno zákonným ustanovením.¹¹

Slované po příchodu na naše území okolo 5. stol. n. l. žili v malých vesnicích a hradištích. Slovanská rodina byla patriarchální. V době pohanské mohli mít význační mužové více žen. Mnohoženství bylo tolerováno mnoha staršími společnostmi, bylo

¹⁰ MATOUŠEK, O., Rodina jako instituce a vztahová síť. 3.vyd. Praha: Slon, 2003, s. 26-27

¹¹ MATOUŠEK, O., Rodina jako instituce a vztahová síť. 3.vyd. Praha: Slon, 2003, s. 27

však výsadou bohatých a mocných. Sňatky domlouvali otcové nevěst, kteří dostávali za děvče zasnubní dar. Cizoložství s vdanou ženou mohlo být potrestáno i smrtí, znetvoření pohlavního orgánu nebo prodání do otroctví.

Ve středověku, kdy se křesťanství stalo oficiálně povoleným náboženstvím, v něm již ženy měly pevně určené místo. Jedině žena, která odmítla své pohlaví a rozhodla se, být pannou, tak měla nárok na duchovní rovnoprávnost s muži. Tyto ženy se uchýlovaly do klášterů. Kláštery byly jedinou počestnou alternativou pro ženu urozenou, která se nechtěla spoutat manželstvím. Do klášterů se též odkládaly nepohodlné příbuzné, manželé si zde odkládali své manželky, pokud se jich chtěli zbavit. Žena byla znevýhodněna, manžel byl její pán a velitel. Manžel mohl ženu bít, patřilo to mezi jeho práva, i když bití nemohlo být bezdůvodně, ale jak se říká „důvod se najde vždy“. Samozřejmě existovala i šťastná manželství, naplněná úctou a láskou.

Vliv křesťanství na postavení evropské ženy není rozhodně jednoznačný, ale každopádně je rozhodující. Pokud se podíváme na velké kultury naší planety, byl život evropské ženy svobodnější než život jejich vzdálených sester.¹²

Revoluce, které bojovaly za občanskou rovnost koncem 18. století, nemohly pominout občanská práva žen. Proces ženské emancipace začal fakticky dlouho předtím, než byl feministickým hnutím za Francouzské revoluce deklarován. Už v době renesanční byla ženám ze středních vrstev dostupná povolání, o která muži jevíli malý zájem, např. prodávání plátna. Hnutí za ženskou emancipaci formulovalo své cíle nejdříve ve Francii a v Anglii. V roce 1791 vydává v Paříži Olympie de Bourges spisek Práva ženy a občanky. Ten je považován za první artikulaci vznikajícího feminismu. Je v ní požadavek na naprostou rovnost mužů a žen před zákonem.¹³ V boji za rovnoprávnost byl v roce 1792 uzákoněn rozvod (manžel měl právo na své mužské potomky, pokud byli starší sedmi let, a žena byla rozvodem znevýhodněna ekonomicky), i když byl později Napoleonem zrušen.

¹² KAARI, U., Dcery Eviny. 1.vyd. Havlíčkův Brod: Hejkal, 1994, s. 19-21

¹³ MATOUŠEK, O., Rodina jako instituce a vztahová síť. 3.vyd. Praha: Slon, 2003, s. 29-33

V Anglii začal boj o práva ve stejné době a postupně nabyl větší síly než ve Francii. Práva na svůj majetek se ženy domohly roku 1870, první anglická lékařka promovala roku 1865, ale do spolku anglických lékařů začaly být ženy přijímány až po první světové válce a volební právo parlament přiznal anglickým ženám také až po první světové válce.¹⁴

Od poloviny 19. století přibývalo žen a ubývalo mužů. Nadbytek žen se stal sociální otázkou. Dívky byly dosud vychovávány pouze pro role manželky a matky a jejich vzdělávání bylo omezené. V nastalé situaci tudíž pro ně přicházely v úvahu jen takové profese, jako byla vychovatelka, společnice nebo ošetřovatelka. Ekonomicky nezávislá žena byla vzácností.

Mužský pohled na ženu se nepodaří změnit ze dne na den ani z generace na generaci tak, aby byl pevně zakotven v lidském jádru. Tento stereotyp však ve společnosti již nepřežil další století, přestože současný systém stále v mnoha zemích vychází z dominantního postavení muže ve společnosti a tím mu dává oprávnění pokračovat v násilí páchaném na ženách. Dochází k postupné změně postavení ženy ve společnosti. Stírají se hranice mezi mužským a ženským světem. Postavení obou pohlaví ve společnosti se postupně narovnáva.

Existence domácího násilí byla vnímána jako hluboce soukromá záležitost po celá staletí. Násilí v osobním vztahu bylo vždy pro společnost tabu a nemluvalo se o něm. Manželský svazek byl vlastně takovou implicitní licencí na násilí, vyjma případů, kdy došlo k vážnému zranění. Požadavky žen na uplatnění ve veřejném životě a zásadní politické i hospodářské změny zejména po druhé světové válce, doprovázené současně ekonomickou emancipací žen se promítly i do postupného otevírání dveří do soukromí rodin.¹⁵ Z tohoto pohledu je velmi významná skutečnost přijetí některých zákonných ustanovení sloužících především k ochraně obětí domácího násilí a vzhledem k tomu, že téměř 95% obětí jsou ženy, tedy na jejich ochranu.

¹⁴ MATOUŠEK, O., Rodina jako instituce a vztahová síť. 3.vyd. Praha: Slon, 2003, s. 29-33

¹⁵ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: profem, o. p. s., 2004. s. 15

Sociální status dnešní ženy vyplývá z několika daných situací, kterými jsou závislost rodinného rozpočtu na příjmech obou partnerů, struktura zaměstnanosti plně váže ženskou pracovní sílu v řadě odvětví, oborů a být zaměstnaná je generačně zafixováno do hodnot a hodnotových orientací mužů a žen. Je přijato paradigma funkce vzdělání, které nedoceňuje kulturní a humanizační funkci a preferuje jednostranné pracovní a kvalifikační využití vzdělání a reálná státní rodinná politika a její destruktivní působení na život rodiny, sociální kontakty a vztahy včetně potlačení role otce.¹⁶

Z historického hlediska zažívá žena v současné moderní civilizaci značnou satisfakci. Zažívá nejrovnější postoj vůči muži v celé lidské historii, účastní se politického dění, má při tom stejná práva, přístup ke vzdělání a nárok na rovnou mzdu. Tato rovnost je zakotvena i v článku 23 Charty základních práv Evropské unie, který se zabývá rovností mezi oběma pohlavími:

„Rovnost mezi muži a ženami musí být zajištěna ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za ni. Zásady rovnosti nebrání zachování nebo přijetí opatření zajišťujících zvláštní výhody ve prospěch méně zastoupeného pohlaví.“

Pokud jde o uplatňování zákazu diskriminace v České republice, nemají v praxi ženy a muži stejné šance na ocenění, i když z právního hlediska by tak tomu být nemělo. Například za stejnou práci berou ženy až o 1/3 nižší plat, muž se na trhu práce uplatní až 3 x rychleji než žena. Přitom v zákoníku práce je zakotvený zákaz diskriminace. K otázkám rovných příležitostí mužů a žen a dalším aspektům zákazu diskriminace mezi oběma pohlavími bylo přijato několik právních předpisů ES a judikátů Evropského soudního dvora.¹⁷

¹⁶ HAVELKOVÁ, H., (uspořádala), Lidská práva, ženy a společnost. 1 vyd. Praha: Evropské středisko UNESCO pro výchovu k lidským právům, 1992, s. 49

¹⁷ PIKNA, Bohumil, Evropská unie – vnitřní a vnější ochrana základních práv (na pozadí boje proti mezinárodnímu terorismu. 461. publikace Linde Praha, 2002, s. 107-177

1.5 Dílčí závěr

Domácí násilí je fenomén, před kterým nechceme a ani nemůžeme zavírat oči. Jakkoli nás v rámci celého světa dělí různá právní prostředí, mateřské jazyky, zvyky nebo i názory, myslím si a jsem o tom přesvědčená, že jsme všichni spojeni myšlenkou, že oběti domácího násilí si zaslouží kvalifikovanou pomoc.

Nosíme v sobě řadu předsudků a stereotypů. Žena pro nás stále ještě v první chvíli znamená matka, manželka a ne například úspěšná podnikatelka, politička či soudkyně. Mýty a předsudky stále zkreslují naše vnímání. Ženy jsou nedobrovolnými oběťmi válek a v době míru se pro ně jejich vlastní domovy mohou stát skutečným peklem naplněným bojem o holý život. Násilí má mnoho podob: nerespektuje právo na sebeurčení, násilně uzavírané sňatky, fyzické a psychické zneužívání, vykořisťování, zbláznění či diskriminace.

„Někteří lidé, kteří jsou si velice blízcí a navzájem znají své slabé stránky, toho začnou psychologicky využívat. Vybíjí si zlost a agresi jeden na druhém tak, jak by si to nikdy k nikomu cizímu nedovolili. Čím bližší si jsou a čím lépe se znají, o to přesněji také vědí, kde zaútočit. Kde jsou slabá místa toho druhého, jak jej nejlépe vydírat, zastražit či zranit. Lidé, kteří se na takový pár dívají zpovzdálí, si většinou ničeho nevšimnou. Násilí může dokonce navenek vypadat jako „úžasný vztah“ plný přátelské starostlivosti a lásky.“¹⁸ Právě fáze usmiřování velmi často probíhá na veřejnosti, a proto když vyjde najevo pravý stav věci, okolí nevěří a velmi často se domnívá, že obvinění má zcela jinou příčinu. Z tohoto důvodu se často stane, že se i zbytek rodiny postaví na stranu agresora.

¹⁸ BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Computer Press Brno. 2008, s. 35

2 Státní organizace zabývající se domácím násilím páchaným na ženách

„Pokud se žena, která se s domácím násilím potýká, rozhodne s tím definitivně jednou provždy skoncovat, může se spolehnout na podporu ze strany státu. Domácí násilí není soukromou záležitostí, jak by si mnozí mohli myslet. Je povinností jak policie, tak státních orgánů, případy domácího násilí řešit.“¹⁹

Ministerstvo vnitra a Policie České republiky

Ministerstvo vnitra se na centrální úrovni nejvíce podílí na prevenci a to prostřednictvím **Poradního sboru ministra vnitra pro situační prevenci**, v němž jsou mimo Ministerstva vnitra a Policie ČR zastoupeny – Asociace technických bezpečnostních služeb Grémium Alarm, Česká asociace pojišťoven, Komora podniků komerční bezpečnosti ČR, Bankovní asociace, Zkušebna technických prostředků střežení a Bílý kruh bezpečí. Průběžně jsou pořádány konference a semináře k odborným tématům z oblasti prevence (i domácímu násilí).

Policie ČR ze zákona plní svou hlavní roli na poli ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti, ochrany osob a majetku, odhalování, objasňování a vyšetřování trestných činů. Dále se pak podílí na zpracování analýz a statistik trestné činnosti a na tvorbě koncepce prevence kriminality. Úkoly stanovené Policii ČR musí být realizovány v souladu s Ústavou a Listinou základních práv a svobod (ústavní zákony č. 1 a 2 / 1993 Sb.) pouze prostřednictvím taxativně stanovených oprávnění, která jsou obsažena v zákonech.

Na místní úrovni Policie ČR nejvíce spolupracuje s policií obecní. Tento orgán zřizovaný za účelem zajišťování veřejného pořádku v rámci působnosti obce se za dobu své existence stal významným činitelem ovlivňujícím pořádek a bezpečnost v obcích.

¹⁹BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Computer Press. Brno 2008, s. 97

Na mnoha místech České republiky se obecní policie zabývá zejména prevencí proti páchání trestné činnosti.

Vzhledem k závažnosti, rozšíření a hlavně specifičnosti tohoto patologického jednání se Policie ČR rozhodla ubírat se směrem zřizování **specializovaných skupin na domácí násilí** (od roku 2004) – Ostrava, Brno. Bylo tak vyhověno i tlaku nevládních organizací na zlepšení situace osob ohrožených tímto patologickým jevem. Policisté pracující zejména v problematice domácího násilí si za dobu své existence vytvořili velmi dobré vztahy s pracovníky sociálních odborů úřadů městských částí, orgány sociálně-právní ochrany dětí a zdravotnickými zařízeními. Výhodou specializace těchto pracovníků je odborná znalost, dobrá místní a osobní orientace ve svěřené lokalitě, která byla získána za dobu předchozí služby, schopnost navázání kontaktu s násilnou i ohroženou osobou a empatický, vstřícný přístup k ohrožené osobě při řešení její situace.

Ministerstvo spravedlnosti

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství a probační a mediační službu. Zastupuje Českou republiku při vyřizování stížností na porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejích Protokolů a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Koordinuje činnost provádění rozhodnutí příslušných mezinárodních orgánů. Mimo jiné řídí **Institut pro kriminologii a sociální prevenci**. Jedná se o pracoviště, jehož činnost je zaměřena na vytváření, udržování aktuálnosti poznatkové základny o stavu a vývoji kriminality, sociálně patologických jevů a trestní politiky v České republice. Má za cíl mapovat a zprostředkovat informace jak naše tak i ze zahraničí a podílet se na rozvoji oboru kriminologie a příbuzných vědních oborů. Na internetových stránkách najdeme odkazy na konference, semináře, kurzy, ale také informace o nových publikacích a výsledcích výzkumů.

Ministerstvo zdravotnictví

Je ústředním orgánem státní správy, který zahrnuje především zdravotní péči a ochranu veřejného zdraví. Ministerstvo přímo řídí některá zdravotnická zařízení,

Český inspektorát lázní a zříděl a Inspektorát omamných a psychotropních látek. Dále se zabývá vědeckovýzkumnou činností, léčivy a prostředky pro prevenci a zdravotním pojištěním občanů. Dále pak ministerstvo přiděluje neinvestiční finanční prostředky na preventivní programy. Pro rok 2010 se jedná o programy „Péče o děti a dorost“ a „Prevence kriminality“.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Poskytuje dotace na podporu poskytování sociálních služeb a sociální prevence (Intervenční centra) podle zákona č. 218/2000 Sb. ze svého rozpočtu přímo poskytovatelům služeb nebo prostřednictvím krajských rozpočtů (územně správních celků). Podmínkou je registrace u krajského úřadu v daném kraji. Intervenční centra zřízena podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, vznikla v roce 2007 v každém kraji, jejich pracovníci jsou povinni zachovávat mlčenlivost. V roce 2009 bylo na území České republiky provozováno 15 intervenčních center sdružených v Asociaci IC. Tato centra v průběhu loňského roku dle svých statistik zajistila bezpečí pro 762 bezprostředně ohrožených žen, 39 mužů a 911 dětí.

2.1 Současný stav legislativy

Organizace spojených národů stanovila problém násilí páchaného na ženách jako svou prioritu. Již v roce 1985 v rámci ochrany lidských práv přijalo „Rezoluci domácího násilí“. O tom, zda domácí násilí je třeba traktovat jako trestný čin, se vedou polemiky od roku 1993, kdy OSN publikovala stále populární Strategii boje proti domácímu násilí.²⁰ Jedná se o celospolečenský problém a je nutné si uvědomit jeho závažnost. Pojem násilí je v situacích domácího násilí nutno posuzovat širěji než umožňuje současné znění skutkových podstat ublížení na zdraví nebo týrání osoby blízké. Je třeba si uvědomit, že násilí páchané na ženách je zločinem proti právům každého jednotlivce. Světové kriminální statistiky nám dokládají, že jedna žena ze tří a v Evropě jedna žena ze čtyř je vystavena násilí. Z historie se můžeme poučit o tom,

²⁰ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, o. p. s., 2004. s. 99

že ženy jsou nedobrovolnými oběťmi válek a v době míru se pro řadu z nich jejich vlastní domovy stávají skutečným peklem. Násilí páchané na ženách v jakékoli podobě zpochybňuje univerzálnost lidských práv.

„V českém právním systému je problém právní pomoci obětem domácího násilí zakotven v Ústavě a Listině základních práv a svobod, v právu trestním, přestupkovém, policejním a dále v právu občanském a rodinném.“²¹

Právní úprava této problematiky je v České republice postavena na provázanosti třech základních ochranných pilířů a to policie, soudů a intervenčních center. Rozhodnutí o vykázání je preventivním opatřením a má za úkol ohroženou osobu ochraňovat před útočníkem. Není tedy považováno za sankci pro násilnou osobu. Pokud žena není ze strany útočníka vážně ohrožena, nelze o vykázání rozhodnout a ani ho případně prodloužit. Platí však, že pokud k násilným útokům dojde opakovaně, může být o institutu vykázání rozhodnuto opakovaně. Rozhodnutí o zákazu vstupu/vykázání lze kombinovat s trestně-právními opatřeními.

Trestní postih v případě domácího násilí upravuje zákon ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník č. 40/2009 Sb., účinný od 1. ledna 2010. K odhalování účinně přispívá zákon č. 135/2006 Sb., přijatý dne 14. března 2006, účinný od 1. ledna 2007, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Lze říci, že tímto zákonem se Česká republika zařadila mezi ty státy Evropské unie, které pokročily od pouhé represe a kriminalizace domácího násilí k jeho prevenci. Tento zákon rozšiřuje pravomoci policie a soudu při řešení případů domácího násilí a dává obětem mnohem širší možnost vlastní obrany. Hlavním cílem zákona je ochránit osobu ohroženou agresorem a zamezit dalšímu násilnému jednání. K tomuto účelu slouží zejména možnost okamžitého krátkodobého vykázání osoby násilníka ze společně obývaných prostor na dobu 10 - ti dnů. Hlavním účelem je, aby se postižená osoba byla schopna zorientovat v nastalé situaci a případně učinit kroky k dalším opatřením, jako je návrh na rozvod manželství či nové bydlení. Předběžným opatřením je možno požádat o prodloužení doby vykázání a to maximálně na dobu jednoho roku. Současně tento zákon počítá se zřizováním tzv. intervenčních center (viz. příloha č. 1). Činnost

²¹ PŘÍKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce UTB Zlín 2008, s. 24

intervenčních center je vymezena v § 60 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jako krizová pomoc, která je nabídnuta a poskytnuta osobám ohroženým domácím násilím. Ve zprávě Asociace IC za rok 2009 je uvedeno, že má v evidenci 778 vykázaní za uplynulý rok. Oproti tomu pro srovnání počtu to v roce 2007 bylo 862 vykázaní a v roce 2008 – 679 vykázaní (podrobnější rozmístění udělení opatření – příloha č. 2). Důvody kolísání nemůžeme snadno formulovat. Policisté nejsou vždy schopni převzít odpovědnost za toto rozhodnutí, k čemuž přispívá i přes znalost tohoto prvku, jak vážavost, tak velká obnova v personálních řadách policistů. V pozitivním směru udělování vykázaní ovlivnila změna zákona o policii, která jej přímo zakotvila v právech policisty a postavila vykázaní jako úkon, který není časově ani papírově náročný.

Jednotlivé projevy domácího násilí je možné posuzovat podle existujících ustanovení trestního zákoníku chránících zejména fyzickou a psychickou integritu občanů. Tato ustanovení měla absenci v českém právním řádu do 1. června 2004, kdy novelou č. 91/2004 Sb., dnes již neplatného trestního zákona č. 140/1961 Sb., vstoupila v platnost pod ustanovením § 215a nová skutková podstata:

„Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě § 215a:

- (1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách nebo
 - b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu.“²²

Tato skutková podstata nebyla zařazena do výčtu trestných činů podle § 163 trestního řádu, tzn. k zahájení trestního stíhání podle § 215a není třeba souhlasu poškozené/ho (oběti).

Český právní řád má od 1. ledna 2010 k dispozici nový trestní zákoník,

²² Trestní zákon, z. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

který definuje tyto trestné činy páchané v rámci domácího násilí (v závorkách jsou uvedeny čísla odpovídajících paragrafů dle z. č. 140/1961 Sb.):

- § 353 (§ 197a) Nebezpečné vyhrožování
- § 358 (§ 202) Výtržnictví
- § 196 (§ 213) Zanedbání povinné výživy
- § 200 (§ 216) Únos
- § 140 (§ 219) Vražda
- § 199 (§ 215a) Týrání osoby žijící ve společném obydlí
- § 145, 146 (§ 221, § 222) (Těžké) ublížení na zdraví
- § 171 (§ 231) Omezování osobní svobody
- § 170 (§ 232) Zbavení osobní svobody
- § 175 (§ 235) Vydírání
- § 186 (§ 235) Sexuální nátlak
- § 177 (§ 237) Útisk
- § 178 (§ 238) Porušování domovní svobody
- § 185 (§ 241) Znásilnění
- § 208 (§ 249a) Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru
- § 228 (§ 257) Poškození cizí věci
- § 354 Nebezpečné pronásledování (STALKING)

2.2 Možnosti pomoci obětem – využití legislativy v praxi

„Všeobecně deklarovaná definice z hlediska trestněprávního ustanovení je uváděna v následující podobě: „Domácí násilí není možno posuzovat pouze jako jednotlivé izolované útoky směřující zejména proti tělesné integritě. Představuje celou šíři tohoto druhu násilí, kdy vedle intenzivních forem fyzického násilí jsou přítomny i „mírnější projevy“ jako je psychické, ekonomické či citového ponižování a vydírání.“

K tomu je třeba dodat, že trvalo poměrně dlouhou dobu, než se zákonodárci sjednotili na definici domácího násilí, které má specifické znaky na rozdíl od projevů násilí jako takového.²³

Dva nejvýznamnější specifické znaky domácího násilí:

- Oběti znají velmi dobře pachatele a navíc s ním sdílejí mnoho společného (děti, byt, bankovní účty, majetek, okruh příbuzných a známých, aj.)
- Blízké vztahy blokují ochotu oběti trestný čin oznamovat, spolupracovat s policií a soudy.

Domácí násilí nelze posuzovat jen z pohledu jednoho ustanovení. Útoky je třeba posuzovat s rozvahou a citlivě. Z tohoto pohledu je třeba využívat i další ustanovení trestního zákoníku, která jsou zejména v první, druhé a třetí hlavě zvláštní části trestního zákoníku, jedná se o trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství a trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Za základní skutkovou podstatu pro potírání domácího násilí je stále považováno ustanovení § 199, který nahradil § 215a, týrání osoby žijící ve společném obydlí:

- (1) „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ní ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví
 - c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
 - d) páchá-li takový čin po delší dobu.

²³ PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 25

- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1
- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
 - b) smrt.²⁴ (výklad pojmů v příloze č. 3)

„Dle zákonodárce je týráním myšleno úmyslné a zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i o psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám nebo jiným činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují). Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se tedy, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající stejně jako ke vzniku následků na zdraví.“²⁵

Poškozený (oběť) má v některých výše uvedených případech (§ 146, § 171 odst. 1, 2, § 175 odst. 1, § 178, § 186 odst. 1, 2, § 208, § 228, § 353) dispoziční právo k vyjádření souhlasu se stíháním pachatele. „Nepředloží-li poškozený své vyjádření státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu písemně, zaznamená se jeho obsah do protokolu. Souhlas s trestním stíháním může vzít poškozený kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě.“²⁶ Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit. Orgán činný v trestním řízení je povinen poučit poškozenou osobu – oběť o tomto právu, pokud ta se okamžitě nevyjádří, může být poskytnuta až 30 - ti denní lhůta. Ve zbylých uvedených ustanoveních zákonodárce odepřel dispoziční právo, což znamená, že orgány činné v trestním řízení již nevyžadují souhlas poškozené osoby pro trestní stíhání osoby blízké, čímž bylo přihlédnuto ke zvláštnostem domácího násilí, zejména k určité závislosti mezi obětí a pachatelem.

²⁴ Trestní zákoník, z. č. 40/2009 Sb., ve znění z. č. 306/2009 Sb.

²⁵ PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 26

²⁶ Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Jako každé jiné násilné jednání i incidenty v domácím násilí podléhají klasifikaci společenské nebezpečnosti. Pokud toto jednání nedosáhne hranice pro trestný čin, lze jej posuzovat jako přestupek. V přestupkovém řízení se v případech domácího násilí jedná o přestupky proti občanskému soužití²⁷ a přestupky proti veřejnému pořádku²⁸. Bohužel přestupkové řízení se z hlediska ochrany před tímto násilím jeví jako málo efektivní. Velkým problémem se zde jeví fakt, že přestupky mohou být projednávány jen na návrh postižené osoby, zákonného zástupce nebo opatrovníka²⁹. „Řešením by byla formulace přestupku domácího násilí, který by nebyl návrhovým přestupkem a vypuštění přestupkové recidivy. V tomto případě by bylo možné, překvalifikovat přestupek v trestný čin.“³⁰

Zákon o poskytování peněžité pomoci obětem násilné trestné činnosti.

„Zákonem č. 209/97 Sb., o poskytování peněžité pomoci obětem násilné trestné činnosti, ve znění pozdějších novel a doplňků (nabyl účinnosti od 1. 1. 1998), stát poskytuje za splnění určitých podmínek peněžitou pomoc obětem násilné trestné činnosti.

Podmínky, za kterých je možno požadovat od státu finanční výpomoc jsou uvedeny v zákoně. Bohužel tento zákon neřeší situaci, kdy týraná žena opustí pachatele a zůstane bez finančních prostředků. Nedostatek finančních prostředků je mnohdy rozhodujícím faktorem, proč týraná žena zůstává dále ve svazku, zejména pokud se stará o nezletilé dítě.

Občanský zákoník

Z hlediska institutu občanského práva pojem domácího násilí není řešen. Nicméně i za současného právního stavu existují možnosti ochrany oběti tohoto násilí

²⁷ § 49 odst. 1, zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ § 47 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ § 68 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 29

obsažené v občanskoprávních předpisech a to zejména v občanském zákoníku a občanském soudním řádu. Samotná aplikace závisí na jednotlivých soudcích, jak si s věcí poradí, což v praxi znamená, že v obdobných případech nemusí být výsledek vždy stejný. Problémem je, že důkazní břemeno nese v občanském soudním řízení oběť a pokud tak dostatečně neučiní, ve sporu neuspěje. Následkem pak je i hrazení soudních výloh. V občanskoprávním řízení si každá strana hradí soudní výlohy zvlášť a ten, kdo spor prohraje, hradí (za určitých podmínek) náklady protistrany. Toto ustanovení je velkým problémem u žen - obětí, protože jsou z valné části nemajetné.

Žena může požádat soud či advokátní komoru o stanovení právního zástupce, v souladu s občanským soudním řádem, je-li její finanční situace natolik špatná, že splňuje požadované podmínky. Tento proces může být velice zdlouhavý. Jednodušší je obrátit se na některou z neziskových organizací zabývajících se ženskými právy nebo pomoci obětem domácího násilí. Některé tyto organizace nabízí právní pomoc.

S řešením domácího násilí bývá spojena i sociálně právní ochrana dětí. Situaci řeší zákon o rodině a trestní právo. Ochrana rodiny a mládeže je zakotvena v základních mezinárodních dokumentech a úmluvách. V českém ústavním pořádku je zakotvena v Listině základních práv a svobod. Ochrana dítěte, které je přítomné při domácím násilí, je velmi důležitá. Dítě se nechtěně stává druhotným objektem násilí, což se často odráží v jeho psychice a dochází k narušení vývoje.³¹

2.3 Policie – způsoby odhalování a řešení případů

„V případech domácího násilí řeší policie střet mezi chráněnou domovní svobodou a ochranou života, zdraví a jiných práv a svobod oběti. Právo na soukromí je nezadatelným právem každého člověka a je zakotveno v Listině základních práv a svobod, zrovna tak jako právo na život a zdraví. Z tohoto pohledu je třeba rozlišit pořadí důležitosti, z čehož jednoznačně vyplývá ochrana života a zdraví za cenu porušení práva na soukromí.“³² Úkolem Policie ČR je tedy v případech oznámení

³¹PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 29-30

³²PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 31

incidentu nejen šetření v rámci přestupkového nebo trestního řízení³³, ale zejména ochrana ohrožené osoby a zastavení dalšího nebezpečného útoku podle §11 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Pozornost policisty musí být přednostně zaměřena i na poskytnutí informací týrané osobě a tím výrazně přispět k obratu v násilném jednání agresora a posílení role oběti. V rámci své činnosti již na několika místech zřízené skupiny domácího násilí velmi často řeší také případy nebezpečného pronásledování - „stalkingu“, kterého se velmi často dopouští například několikrát vykázaná násilná osoba.

Ještě v době ne dávno minulé postupovali policisté při řešení domácího násilí nejistě a panovala určitá neochota je řešit vůbec, k čemuž přispívala absence podpory ze strany legislativy a také přibližně do poloviny 70. let byla policie školená k tomu, aby se řešení takových incidentů vyhýbala. Je třeba odlišit činnost policisty, který přímo zakročuje u incidentu a vlastní vyšetřování události. Jedná se o velice náročnou činnost, při které je, jak již bylo výše uvedeno, zasahováno do nezadatelných práv člověka. Nejznámější pomůckou pro policisty zasahující na místě činu je metoda „SARA DN“ – definuje klíčové znaky domácího násilí a nabízí patnáct otázek zaměřených na rizikové faktory, dle kterých policista může incident identifikovat. Otázky se týkají třech oblastí a to násilí ve vztahu k osobě blízké, obecných sklonů násilné osoby k násilí a zranitelnosti ohrožené osoby. Tato metoda se stala i součástí Závazného pokynu policejního prezidenta č. 166 ze dne 23. prosince 2009, o provádění vykázaní.

První krok do vztahu ohroženého domácím násilím bývá zpravidla tím nejdůležitějším. Pokud oběť již v počátku získá pocit přicházejícího zastání a bezpečí prostřednictvím zasahujícího policisty, má tato skutečnost pozitivní vliv na její psychický stav a následnou ochotu problém řešit. Musíme si uvědomit, že jsou známy případy domácího násilí, které trvalo i několik desítek let a oběť v průběhu této doby nenašla nikde oporu a svůj problém neřešila.

³³ Zákon č.141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Trestní oznámení se mohou týkat trestných činů vymezených zákonem č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Trestní stíhání může být zahájeno, když je čin oznámen orgánům činným v trestním řízení.

Jak podat trestní oznámení (informace pro poškozené):

- Podat jej může každý občan České republiky na kterémkoliv pracovišti Policie ČR či státním zastupitelství. Tyto orgány nemohou odmítnout přijetí trestního oznámení.
- Podat jej lze písemně, ústně, doporučenou poštou nebo osobním předáním na podatelnu.
- Přesná forma a obsah není stanovena. Mělo by být, ale formulováno srozumitelně a jasně označeno „kdo, kdy a kde“ trestní oznámení podává. Označit totožnost poškozeného, pachatele a svědků, pokud existují. Dobu a místo spáchání činu. Popis jednání zúčastněných osob. Dále pak následky události, předměty doličné, a pokud je jasný, pak i motiv jednání pachatele. Pokud některý z uvedených faktů není osobě, která trestní oznámení podává, není znám, mělo by být taktéž uvedeno.
- Je nutné si vyžádat doklad o podání a zároveň je vhodné vyžádat si vyrozumění o tom, jak bylo ve věci postupováno. Bez tohoto písemného požadavku nemá policie povinnost oznamovatele informovat o výsledku svého šetření.
- Doporučení: v případě zvlášť závažného domácího násilí je vhodné trestní oznámení podat přímo na specializované útvary Policie ČR, které jsou přímo zaměřené na danou problematiku a případ tak bude řešen od počátku diskrétně a kvalifikovaně.

Postup z obecného hlediska pro policisty přijímající telefonické oznámení:

- řádně přijmout a zadokumentovat oznámení
- vytěžit oznamovatele k okolnostem násilí a zjišťovat faktický stav situace v průběhu oznámení
- provést lustraci k osobě pachatele a oběti
- vyslat policejní hlídku na místo

K zajištění jednotného postupu Policie ČR ve věcech řešení vykázaní a incidentů domácího násilí v souvislosti s využitím § 44 až 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR vydal Policejní prezident dne 23. prosince 2009 závazný pokyn č. 166, o provádění vykázaní. Pokyn definuje:

- a) typické znaky domácího násilí – opakovanost, postupný nárůst intenzity, jasné role, páchání násilí v soukromí
- b) incident se znaky domácího násilí
- c) kdo je násilná osoba
- d) kdo je ohrožená osoba
- e) kdo je vykázaná osoba
- f) hrozbu nebezpečného útoku
- g) hrozbu zvláště závažného útoku
- h) společné obydlí
- i) vykázaní.

Obecná pravidla pro postup policisty po oznámení incidentu:

- Každý policista je povinen přijmout oznámení o incidentu, vyhodnotit hrozbu útoku a zajistit provedení všech nezbytných úkonů a získat k incidentu maximum potřebných informací prostřednictvím lustrací v informačních systémech za účelem zjištění, zda u daných osob byl tento či obdobný incident řešen již v minulosti.
- Zjištěné informace předat policistům zasahujícím na místě incidentu.
- Vyžádat souhlas se vstupem do společného obydlí; stačí souhlas kteréhokoliv z uživatelů. Pokud souhlas nebude dán, policista posoudí možnost využití oprávnění podle právních předpisů.
- Oddělit od sebe jednotlivé strany incidentu (viditelně i slyšitelně). V případě potřeby použít donucovacích prostředků k ukončení protiprávního stavu a omezit osobní svobodu násilné osoby³⁴.
- Zjistit, zda v domácnosti žijí děti a kde se nacházejí.

³⁴ zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a zákon č.141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

- Popsat popř. fotograficky zadokumentovat vzniklá zranění (případně zavolat lékařskou pomoc), poškození (zařízení bytu, oděvu aj.) a zjistit celkovou škodu.
- Ověřit totožnost účastníků a svědků a tyto odděleně vytěžit a zadokumentovat získané informace.
- Zjistí-li policista, že násilná osoba setrvává v prostoru neoprávněně, vyzve ji, aby opustila bydlí.
- Přijmout adekvátní opatření vůči pachateli i oběti a případně je vyzvat, aby se dostavili na určené místo k sepsání protokolu.

K tomu platí obecné zásady:

- Před příjezdem na místo projednat v rámci zakročující hlídky taktiku zákroku.
- Jednat profesionálně, oprostit se od subjektivních pocitů, vlastního hodnocení situace a nepřipustit projevy zvyšující nejistotu při služebním zákroku, jako jsou stres, nezkušenost nebo naopak vlastní zkušenost s týráním v rodině.
- Posoudit, zda se jedná o domácí násilí (dlouhodobé a stupňující se) a jaké je reálné riziko hrozby jeho opakování po odjezdu policie.
Strategie domluv a tišení konfliktu na místě, kde došlo k domácímu násilí, jsou zpravidla neúčinné (je kontraproduktivní pokoušet se řešit spor mezi stranami).

Policista násilnou osobu vykáže:

- Pokud je splněna zákonná podmínka hrozby útoku a incident vykazuje znaky domácího násilí a využití jiných oprávnění policisty (umístění do záchytné stanice, zajištění osoby, zadržení osoby) není možné nebo by nezajistilo efektivní ochranu ohrožené osoby.
- Při provádění vykázaní je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Toto nemusí být splněno, hrozilo-li by nebezpečí z prodlení.
- Vykázaní je policista povinen oznámit ústně násilné a ohrožené osobě a přitom je poučí o jejich právech a povinnostech. Vyhotoví potvrzení o vykázaní, které nechá obě strany incidentu podepsat. V případě, že některá strana podpis odmítne, zaznamená tuto skutečnost v potvrzení o vykázaní. Poučí vykázanou

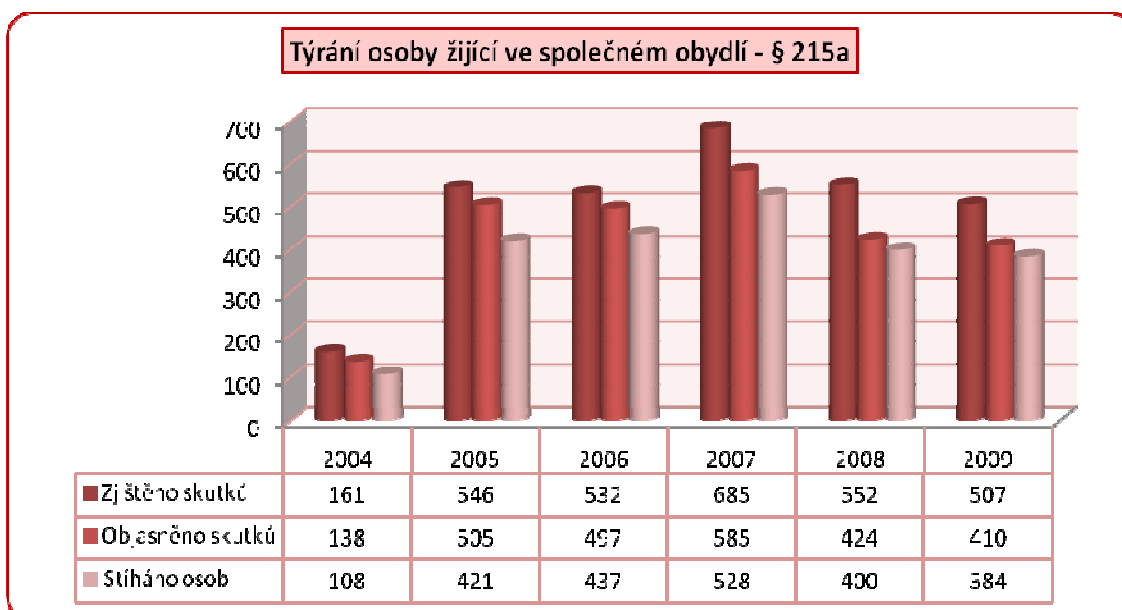
osobu, že může podat námitky do 3 dnů ode dne převzetí rozhodnutí o vykázání na místně příslušném odboru vnější služby Policie ČR.

- Násilná osoba odevzdá policistovi všechny klíče od obydlí, které má v držení (toto se zaznamená do potvrzení o vykázání). Osoba si z místa vykázání smí odnést věci běžné osobní potřeby.
- Vykázání má platnost 10-ti dnů a začíná běžet dnem následujícím po dni, kdy k vykázání došlo. Tuto dobu nelze zkrátit ani zrušit a to ani se souhlasem ohrožené osoby.
- Informace o vykázání se bezodkladně zadává do informačního systému policie, aby byla dostupná v případě potřeby.
- Poskytnout oběti základní informaci o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci, popř. předat kontakt na instituce poskytující pomoc obětem domácího násilí (příloha č. 4). Toto učiní i v případě, že k vykázání nedošlo.
- Do 24 hodin zaslat informaci místně příslušnému intervenčnímu centru, soudu. Informovat orgán sociálně právní ochrany dětí o dětech vyrůstajících v podmínkách domácího násilí mezi jejich rodiči.
- „Pokud vykázaná osoba nerespektuje rozhodnutí o vykázání a zdržuje se ve společném obydlí či v bezprostředním okolí společného obydlí, na něž se vykázání vztahuje, dopouští se přestupku podle § 46 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. V případě opakovaného nebo závažného porušení (např. útok na ohroženou osobu) se dopustí trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona.
- Na řízení o vykázání se subsidiárně vztahuje zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Proti rozhodnutí o vykázání lze podat do 15 dnů odvolání, o němž rozhoduje krajská správa Policie ČR a následně lze podat žalobu ke správnímu soudu na nezákonné rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.“³⁵

³⁵ PŘIKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 36

Zpracování problematiky domácího násilí:

- V informačním systému je domácí násilí speciálně označeno mezi sledovanými událostmi.
- Evidencí incidentů domácího násilí se u Policie ČR gestorsky zabývá ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky.
- Statistiky trestné činnosti komplexně zpracovává Centrály informatiky a analytických procesů Policejního prezidia České republiky. Právě z těchto statistik vyplývá, že policisté v roce 2009 zjistili 507 případů kvalifikovaných dle § 215a trestního zákona, z toho 103 skutky byly spáchány pod vlivem návykových látek, 203 skutků spáchali recidivisté a 6 - ti skutků se dopustila osoba mladistvá (v elektronické příloze č. 5 pro srovnání statistiky za období 2005 – 2009).

Při přímém zásahu je třeba správně vyhodnotit situaci, zjistit o jakou formu násilí se jedná a neopomenout fakt, že nelze předvídat, jak se situace může vyvíjet dále. „V případě, že obě strany konfliktu mají snahu o nápravu věci, je třeba celou věc řádně zadokumentovat, aby oběť byla podpořena informacemi o stavu věci a místech pomoci a pachatel konfrontován se svým protiprávním jednáním.“³⁶

³⁶ PŘÍKRYLOVÁ, K., Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce. UTB Zlín. 2008, s. 32

Specifika postupu v případě, že násilník je osoba mladší 15 let

Ve specifických případech, kdy agresorem je osoba mladistvá nebo dokonce mladší 15 - ti let a jsou splněny podmínky pro uložení vykázání, je policista povinen vyrozumět orgán sociálně-právní ochrany dítěte, který bude dále postupovat podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. V případě, že se jedná o osobu mladší 15 – ti let je třeba dítěti ustanovit zákonného zástupce (předpokladem je, že se dítě dopouští násilí na rodičích, obvykle se jedná o osamělou matku). Orgány sociálně – právní ochrany dětí by měli agresora umístit v diagnostickém ústavu.

Specifika postupu, že ohrožená žena je stará a nemohoucí

V těchto případech má o to důležitější postavení povinnost policisty zajistit ohrožené osobě lékařské ošetření. Pokud ohrožená osoba byla odkázána na pomoc osoby agresora a zároveň neexistuje druhá osoba, která by tuto péči zajistila, je nutné, aby policista o této skutečnosti uvědomil příslušný odbor sociální péče. V případě, že k těmto incidentům dojde mimo dobu zastižitelnosti pracovníků odboru sociální péče, postižená osoba je převezena do zdravotnického zařízení a věc je řešena následující den.³⁷

„Nepracují podle vás státní orgány tak, jak by měly?“

„Jestliže jste podali trestní oznámení u Policie ČR a ta nerozhodla k vaší spokojenosti (např. věc byla odložena), můžete si stěžovat na příslušném státním zastupitelství (obvodním, okresním, státním).

Jestliže v trestním řízení vystupujete jako osoba poškozená, můžete kdykoli v období, než začne soud, požádat o přezkoumání práce policie nebo státního zástupce – mohou být odstraněny průtahy nebo závady v postupu příslušného orgánu. Chcete-li

³⁷ Interní materiály skupiny domácího násilí MŘ Policie ČR Brno

si stěžovat na práci státního zastupitelství, podáváte tuto stížnost k nejbližšímu vyššímu státnímu zastupitelství (obvod – město – okres - kraj).“³⁸

2.4 Policie – přehled oprávnění a povinností

Přehled oprávnění a povinností nám především stanoví zákon o Policii ČR č. 273/2008 Sb. Dle něj policista při řešení incidentů domácího násilí využívá především tyto:

- § 11 – PŘIMĚŘENOST POSTUPU - POVINNOST policisty jednat tak, aby žádná osobě v souvislosti s policejním zákrokem nevznikla bezdůvodná újma a byla zachována přiměřenost zásahu.
- § 25, odst. 1 – „Policista je OPRÁVNĚN OMEZIT možnost volného pohybu osoby, která fyzicky napadá policistu nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozuje majetek nebo se pokusí o útěk, připoutáním k vhodnému předmětu, zejména pomocí pout.“³⁹ Takto omezený násilník může být až 2 hodiny.
- § 26, odst. 1 a) – „Policista je OPRÁVNĚN ZAJISTIT OSOBU, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob nebo majetek.“⁴⁰ Omezení osobní svobody může trvat až 24 hodin od okamžiku omezení. Dostatečně dlouhá doba pro učinění nejdůležitějších úkonů (např. zajistit důkazy, uklidnit ženu a děti, zvážit možnost dalšího pokračování násilí atd.).
- § 35 odst. 1 – „Policista je OPRÁVNĚN vyzvat osobu k VYDÁNÍ ZBRANĚ, hrozí-li nebezpečí, že jí bude neoprávněně užito k násilí nebo pohrůžce násilím. Po předchozí marné výzvě je policista oprávněn zbraň odebrat.“⁴¹
- § 40 odst. 1 – „Policista je OPRÁVNĚN VSTOUPIT bez souhlasu uživatele do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a provést tam potřebné úkony nebo jiná opatření jen tehdy, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam

³⁸ JANOŠKOVÁ, H., Domácí násilí, MindSoft s.r.o. Praha, 2008, s. 27

³⁹ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

⁴⁰ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

⁴¹ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.“⁴²

- § 44 – VYKÁZÁNÍ – odst. 1 – „Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista OPRÁVNĚN vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen společné obydlí), jakož i bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn vykázat osobu i v její nepřítomnosti.“⁴³ Vykázání směřuje k ochraně ohrožených osob a je preventivním opatřením.
- § 53 odst. 1 – „Policista je OPRÁVNĚN POUŽÍT DONUCOVACÍ PROSTŘEDEK k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku.“⁴⁴ Mezi použitelné donucovací prostředky při incidentech domácího násilí patří: hmaty, chvaty, údery a kopy, slzotvorný prostředek, obušek, pouta apod.
- § 56 – OPRÁVNĚNÍ POUŽITÍ ZBRANĚ – odst. 2 „, Použití zbraně v případech uvedených v odst. 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.“⁴⁵
- §115 – „Policista, zaměstnanec policie, inspektor nebo zaměstnanec inspekce jsou POVINNI zachovávat MLČENLIVOST o skutečnostech, se kterými se seznámili při plnění úkolů policie, inspekce nebo v souvislosti s nimi, a které v zájmu zabezpečení úkolů policie, inspekce nebo v zájmu jiných osob vyžadují, aby zůstaly utajeny před nepovolanými osobami. Tato povinnost trvá i po skončení služebního nebo pracovního poměru.“⁴⁶

⁴² Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

⁴³ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

⁴⁴ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

⁴⁵ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

⁴⁶ Zákon č.273/2008 Sb., o Policii ČR

2.5 Prevence proti domácímu násilí

Motto strategie prevence kriminality na roky 2008 až 2011:

„Je prokázáno, že dobře naplánované strategie prevence kriminality nejenže předcházejí trestné činnosti a viktimizaci, ale podporují bezpečnost společnosti a přispívají k udržitelnému rozvoji států. Zlepšují kvalitu života a přinášejí dlouhodobé výhody ve smyslu snižování nákladů spojených se systémem trestní justice i dalších společenských nákladů vyplývajících z trestné činnosti.“ (Směrnice pro prevenci kriminality, rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN č. 2002/13)

Preventivní politika v každém státě a tedy i v České republice se opírá o nerepresivní metody, na kterých se podílí široká škála veřejných institucí i soukromých subjektů. Cílem je vytvoření fungujícího a stabilního systému prevence kriminality na všech úrovních, systematická a partnerská spolupráce všech státních i nestátních složek, které se do prevence zapojují. Preventivní opatření zasahují do velkého množství oblastí veřejného života, např. do oblasti sociální, zaměstnanosti, vzdělávání, osvětové, trávení volného času, krizové intervence či urbanistického plánování. Tato politika se v celostátní, regionální i místní úrovni opírá sociální a situační opatření, informování občanů a posilování systému prevence včetně zajištění finanční podpory.

Hlavními cílovými skupinami, na které se prevence zaměřuje, jsou zejména skupiny ohrožené sociálně patologickými jevy – mládež, pachatelé trestné činnosti (možní pachatelé, prvopachatelé i recidivisté) a oběti trestných činů – patří sem právě ženy ohrožované jakoukoliv formou domácího násilí.

Účinná preventivní opatření:

Sociální opatření – systém včasné intervence a týmy pro mládež; zřizování a využívání místností pro práci s oběťmi a svědky trestných činů; specializované akce v oblastech s vyšším výskytem trestné činnosti a kumulací sociálně patologických jevů; opatření proti násilné kriminalitě.

Sekundární a terciální prevence (resocializace, sanace) – probační programy pro všechny věkové skupiny; začleňování pachatelů trestné činnosti po návratu z výkonu trestu do běžného života; podpora zaměstnatelnosti včetně vytváření možností bydlení (chráněné přechodné ubytování, pomoc při hledání ubytování ...); pomoc postiženým rodinám – sociálně vyloučené, s postiženými dětmi; **zřizování intervenčních center a dalších služeb pro pomoc osobám ohroženým domácím násilím**; programy podpory a ochrany obětí delikventního jednání; práce se sportovními fanoušky; ze strany zdravotnictví zpracování postupu diagnózy a léčby obětí násilí.

Situační opatření – pokrývání rizikových míst kamerovým systémem; zřizování poradenských místností provozovaných Policií ČR a obecní policií.

Informování občanů – poskytování všech možných dostupných objektivních a srozumitelných informací občanům o příčinách trestné činnosti, o nejčastějších typech a způsobech páchaní trestné činnosti; poskytování potřebných informací použitelných v běžné praxi pro zvýšení bezpečí, které poskytuje jak státní správa a samospráva, tak i to, co může občan udělat sám.

Vzdělávání – zvyšování právního vědomí u dětí, dospělých i odborníků pracujících v oblasti prevence kriminality, prevence sociálně patologických jevů a v bezpečnostní problematice; profesionální poradenství; vzdělávání pro policisty zaměřené na komunikaci s veřejností; profesní poradenství; zprostředkovávání informací o prevenci všech proti všem patologickým jevům, které se vyskytují v naší společnosti.

Jednou ze základních aktivit zejména krajských či okresních úřadů je tisk letáků s nabídkou služeb nabízených pomáhajícími institucemi, s potřebnými kontakty (policie, zdravotnické zařízení, poradny, azylové domy), či s bezpečnostním plánem řešení akutní situace domácího násilí.

Vykázání, jak již bylo zmíněno, patří k preventivním opatřením na nebezpečné chování násilné osoby z hlediska hrozby budoucích útoků. „Nenahrazuje sankci za chování násilné osoby.“ Lze jej vykonat i bez souhlasu poškozené osoby. Při vykázání je upřednostněno právo na ochranu života, zdraví, svobody a lidské důstojnosti před právem vlastnickým a právem nedotknutelnosti obydlí.

Jednotlivá ministerstva nebo i jiné orgány veřejné správy vypisují výběrová řízení na přidělení dotace na prevenci. O tuto dotaci mohou žádat:

- a) státní organizace zřízené nebo založené ministerstvem či jiným správním úřadem,
- b) územní samosprávné celky a jimi zřízené příspěvkové organizace,
- c) občanská sdružení vyvíjející činnost dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů,
- d) obecně prospěšné společnosti vyvíjející činnost dle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů,
- e) církve a náboženské společnosti vyvíjející činnost dle zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě víry a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů,
- f) ostatní právnické a fyzické osoby dle § 7 odst. 1 písm. g) zákona č. 218/2000 Sb.,
- g) organizace v působnosti jiných rezortů než MZ (Vysoké školy).

V případě přidělených těchto finančních prostředků probíhá následná kontrola na hospodárný způsob uplatnění prostředků. Dokládá se vyúčtování se závěrečnou zprávou.

Spolupráce státních a nestátních organizací v boji s domácím násilím a úroveň řešení této problematiky byla pozitivně hodnocena na setkání zástupců bezpečnostních sborů 16 - ti evropských zemí (Irsko, Finsko, Holandsko, Lucembursko, Francie, Estonsko, Kypr, Dánsko, Německo, Bulharsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Španělsko, Chorvatsko), které proběhlo v dubnu 2009 v Praze. Akce se uskutečnila pod názvem „Domestic Violence Experts International Meeting“⁴⁷. Své pracovní poznatky zde prezentovali zejména pracovníci ostravského a brněnského specializovaného týmu a právě ostravský region zde byl prezidentkou Bílého kruhu bezpečí označen za jakousi laboratoř fungující prakticky na území republiky jako první a to od roku 2003, kdy pojem domácího násilí nebyl zákonně stanoven a neexistovalo

⁴⁷informace o uskutečněném setkání byla zveřejněna v časopise POLICISTA, ročník 2009

ani ustanovení trestného činu. Touto akcí a spojením pomyslných dvou stran pomoci obětem přispěla Česká republika k nadnárodní spolupráci policejních orgánů v oblasti boje s domácím násilím.

2.6 Dílčí závěr

Domácí násilí je závažným negativním společenským jevem. Přestože policie sehrává klíčovou úlohu, nemůže nést odpovědnost jako jediná za celou společnost. Svou nezastupitelnou úlohu jí vkládá do rukou zákon, ale poté jsou nutná další sociálně právní a případně preventivní opatření ve vztahu k jednotlivým aktérům domácího násilí, zvláště pak k obětem a dětem, které se v takovém prostředí bohužel vyskytují, ze strany dalších státních i nestátních organizací. Řešení těchto incidentů vyžaduje interdisciplinární spolupráci, vyžaduje realizaci následných opatření.

Pokud máme možnost nahlédnout do policejních či soudních spisů, zjistíme, že násilí v rodině mezi mužem a ženou není ničím ojedinělým a neobvyklým, naopak jsou jevem velice běžným. Mnohé ženy však o svém problému mlčí a neobrátní se o profesionální pomoc na policii ani na jiné kompetentní instituce či poradny. Statistiky jsou zkreslené i z toho pohledu, že mnoho případů domácího násilí bylo schováno pod ublížení na zdraví či jsou řešeny pouze jako přestupek.

Činnost a výsledky specializovaných příslušníků Policie ČR lze hodnotit velmi pozitivně. Je zřejmé, že spojením práce specializovaného týmu pro řešení domácího násilí a funkční interdisciplinární spolupráce v rámci regionu (zejména se jedná o region brněnský, ostravský a ústecký) dochází k eliminaci případů výskytu partnerského násilí a také je uspokojivý profesionální proces realizace narovnání lidských práv. Rozsah práce a výška úspěšnosti těchto „realizačních“ profesionálních týmů je vhodným podnětem k vytváření policejních skupin domácího násilí v rámci působnosti dalších policejních služeben.

Změna české legislativy nepřinesla zastrašení pachatelů domácího násilí a také s tímto úmyslem ani neproběhla. Důvodem byla snaha zajistit obětem oporu v systému. Způsob řešení incidentů má česká společnost nyní alespoň v základní rovině vyznačený,

ale o tom, zda jsou všechny možnosti využívány, stále rozhoduje lidský faktor. Je nutné nadále pokračovat v osvětových aktivitách ve směru jak k pracovníkům pomáhajících profesí, tak k celé společnosti a neusnout „na vavřínech“ z toho, že přece zákon na ochranu před domácím násilím v naší republice máme.

Celá společnost by měla mít základní znalosti o tom, co je domácí násilí a jak obětem pomoci. Ono „podat pomocnou ruku“ leckdy v těchto případech může i zachránit život.

3 Nestátní organizace zabývající se domácím násilím páchaným na ženách

Nestátních a neziskových organizací existuje v naší republice celá řada a s omluvou konstatuji, že je by bylo problematické je vyjmenovat všechny. U některých je pomoc obětem domácího násilí hlavní činností a ty jsou uvedeny níže.

Bílý kruh bezpečí

- založen 1992
- posláním je bezprostřední, odborná a diskrétní pomoc obětem trestné činnosti
- morální, psychologická a právní pomoc je poskytována cestou sítě poraden
- podílí se na pořádání přednášek, seminářů, kongresů i ve spolupráci se státními organizacemi
- publikační činnost a činnost v médiích zaměřená na právní výchovu, zvýšení informovanosti o možnostech prevence
- bezplatná pomoc, ta se nevztahuje na nadstandardní služby, jakými jsou např. víkendové pobyty
- pracovníci BKB jsou nestanní, žádný klient není diskriminován kvůli svému pohlaví, vyznání, rasovému či etnickému původu
- služba je nezávislá na státní správě a samosprávě, politice, ekonomice či náboženství⁴⁸

Dona linka

- založena 11. září 2001
- poskytuje anonymní, bezplatné, telefonické poradenství všem, kdo jsou potřební – oběti i svědci trestných činů, ale také ti, kdo jsou v kontaktu s těmito osobami vzhledem ke své profesi
- garance vysokého standardu služeb

⁴⁸ www.bkb.cz

- poradenství: psychologické, právní, organizační a morální podpora, pomoc při orientaci v dané situaci, sestavě individuálního bezpečnostního plánu, zprostředkuje informace o možných sociálně-právních a trestněprávních opatřeních, pomůže orientovat se v systému služeb sociální záchranné sítě pro oběti domácího násilí a v případech vážného ohrožení zdraví a života přivolá urgentní pomoc⁴⁹.
- Zřizovatelem Dona Linky je Bílý kruh bezpečí.

Občanské sdružení ROSA

- vzniklo v roce 1993 jako nadace a od roku 1998 existuje jako občanské sdružení
- jeho cílem je uznání domácího násilí jako závažného celospolečenského problému (změna ve směru k lepšímu v pomoci ženám coby obětem domácího násilí a jejich dětem)
- poskytuje jednorázové i dlouhodobé psychologické poradenství, sociální a právní poradenství prostřednictvím telefonické linky SOS
- zprostředkovává psychiatrickou pomoc a podporu v náročné životní situaci
- provozuje azylový dům a byty s utajenou adresou, kde mohou ženy ohrožené domácím násilím najít klid, bezpečí a útočiště
- internetové poradenství
- zaměřuje se na prevenci

ACORUS

- psychosociální centrum Praha
- práce s rodinami postižené krizí ve vztazích, jež jsou zatíženy násilím
- azylové ubytování pro oběti domácího násilí
- workshopy pro pracovníky pomáhajících profesí
- preventivní činnost ve spolupráci s nadnárodní společností AVON zaměřená přímo na pomoc ženám ohroženým domácím násilím

⁴⁹ www.donalinka.cz

ELEKTRA

- centrum pomoci ženám zneužitým v dětství
- krizová intervence a terapie a poradenství i v případech, že součástí domácího násilí je sexuální násilí
- podpůrná terapie rodinným příslušníkům, kurzy a výcviky pro odborníky.

ProFem

- středoevropské konzultační středisko pro ženské projekt
- provozuje linku právní pomoci pro oběti násilí na ženách, vydává internetový informační zpravodaj k domácímu násilí (<http://iZpravodaj.profem.cz>).

Církevní organizace

- poskytují především azylové ubytování pro oběti a děti
- *Charita ČR - Česká katolická charita*, provozuje větší počet azylových domů pro matky s dětmi v nouzi po celé ČR. (www.charita.cz)
- *Kongregace sester dobrého pastýře - Dům sv. Eufrasie, Ostrava*
- *Diakonie české církve evangelické, Praha* - provozuje linku důvěry ve všech krizových situacích včetně domácího násilí a azylový dům pro ženy s dětmi v krizové situaci.
- *Slezská diakonie* – poradna ELPIS – provozuje pobočky ve dvou severomoravských městech v Karviné a Havířově.

3.1 Způsoby pomoci obětem

Specializované pracovnice na krizových telefonických linkách, které s postiženými ženami jednají, se jim vždy snaží pomoci s tímto traumatickým zážitkem co nejlépe a co nejrychleji vyrovnat. Poradenství probíhá anonymně a pracovnice dávají základní informace potřebné v této situaci, jako je jak lépe se bránit, jak se nebezpečné situaci vyhnout nebo jí i předcházet, jak si udělat bezpečnostní plán

a také základní informace o tom, že se oběť může bránit i právní cestou. Poradkyně sdělují všechna pro a proti, které oběť čekají v případě, že se rozhodne svoji situaci radikálně řešit. Dostanete zde i kontaktní spojení na odborníky, lékaře, právníky nebo terapeutky, jako i informaci o azylových domech pro případ nouze. Při zejména telefonických rozhovorech je v poradnách nutné udržet kontakt s osobou, udržet její zájem a vhodně volit slova, aby se necítila i z této strany ohrožena. Poradkyně musí brát na zřetel stav, v jakém se volající osoba nachází a být si vědomi skutečnosti, že pokud ztratí její přízeň, mohou ztratit i její život.⁵⁰

Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí – jedná se o rady osobě, která se dostane do situace, že je doma a je napadána agresorem:

- Vyhněte se kuchyni – dosažitelnost použitelných zbraní.
- Vyhněte se malým prostorům, kde můžete být uzavřeni.
- Schovejte se do pokoje odkud je možný únik nebo odkud je možné volat o pomoc nebo pošlete pro pomoc děti.
- Pokud je násilník venku, zamkněte se a volejte Policii ČR – linka 158.
- Okolnosti sdělte zasahujícím policistům, v případě potřeby vyhledejte lékařské ošetření a kontaktujte azylový dům nebo linku důvěry.

Model poskytování služeb obětem domácího násilí specializovaným centrem:

- Telefonát oběti – základní informace, domluvení setkání.
- Příprava krátkodobého akčního plánu – empatie poradce, odhad nutné pomoci, zajištění bezpečí ženy.
- Realizace plánu.
- Formální příjem v případě ubytování v azylovém domě.
- Podpora oběti, naslouchání jejímu příběhu a jejím problémům.
- Hodnocení situace ze strany poradce.
- Sestavení dlouhodobého akčního plánu – vybudování pevného základu pro ohroženou ženu.

⁵⁰ BUSKOTTE A., Z pekla ven, žena v domácím násilí, Computer Press Brno, 2008, s. 114-115

- Realizace plánu – jedná se hlavně o právní služby, sociální a finanční poradenství.
- Následné poskytování služeb – žena se rozhodne, že již nebude služeb centra využívat. Následuje výstupní rozhovor, při kterém dojde i na hodnocení poskytnutých služeb.⁵¹

Dalším důležitým místem pomoci jsou Intervenční centra, jejichž zřizovateli jsou různé subjekty. Zřizování Intervenčních center je podpořeno zákonem – zřizuje organizace zapsaná dle zákona, ale stabilní finanční dotaci zatím nemají. Finance na činnost se získávají zejména formou žádostí o granty vyhlašované Ministerstvem práce a sociálních věcí, Krajskými úřady nebo z dotačních řízení, která vypisuje EU a některá další ministerstva.

Intervenční centra poskytují na základě § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, osobám ohroženým domácím násilím následující služby:

- V případě vykazání, je osobě ohrožené násilným chováním poskytnuta do 48 hodin od doručení opisu rozhodnutí, nabídnuta pomoc.
- Pomoc může být poskytnuta i na základě vlastní žádosti osoby či jiné osoby, obývajcí s ní společné obydlí a to bezodkladně poté, co je tato skutečnost oznámena.
- Sociální služby jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové (ubytování, strava).
- Sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.
- Zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi Intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie ČR a obecní policií, jakož i ostatními veřejné správy.

⁵¹ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, o. p. s., 2004. s. 175-179

Pro osoby ohrožené domácím násilím poskytuje tyto služby:

- osobní konzultace
- telefonické konzultace
- krizové intervence
- odborné psychologické poradenství
- sociální a právní poradenství
- zprostředkování dalších služeb
- pomoc při vypracování písemných žádostí a podání
- zprostředkování kontaktů s rodinou a s dalšími blízkými osobami ve vašem okolí
- nadstandardní služby: doprovod k soudu, na přestupkové oddělení, na policii a úřady⁵².

Azylové domy a utajené bydlení

Azylové domy existují, aby poskytly útočiště, ochranu, jistotu a i podporu. Jejich služeb může každý využít tehdy, pokud se doma necítí v bezpečí a neví, kam jít. Oběti se zde mohou ubytovat a odpočinout si. V azylovém domě může každý vést plnohodnotný život. Každý ubytovaný zde nalezne vlastní soukromí a dle potřeby řešení vlastní situace, zde může zůstat dostatečně potřebnou dobu. Jejich největším problémem je jejich nedostatek a malá kapacita. Mnohdy se na ubytování zde musí čekat. Pracovníci poraden v takových případech pomohou najít alternativní řešení nebo Intervenční centrum může v případě akutního ohrožení nabídnout oběti tzv. utajené bydlení. Seznam azylových domů dle místa bydliště naleznete na internetových stránkách.

3.2 Prevence proti domácímu násilí

Poradenská činnost organizací má nezastupitelnou úlohu, která pro své klienty – oběti násilí znamená pomoc při natavení životních hodnot, respektu sama k sobě, vnitřní rovnováhy a pomáhá najít nový životní smysl, za kterým má cenu jít. Pracovníci

⁵² BUSKOTTE A., Z pekla ven, žena v domácím násilí, Computer Press, Brno, 2008, s. 45

poraden jsou často oslovováni ze strany škol, aby pomohli při prevenci. Začátek prevence u těch nejmenších má své opodstatnění. Děti jsou svědky domácího násilí v rodinách, kde se tento jev vyskytuje. Výchova hraje u dětí velkou roli a učít se nápodobou se zde nabízí nasnadě. Vědecké studie nám dokazují, že kontakt s násilím v dětství zvyšuje riziko, že dítě vyroste v agresora. „Je prokázáno, že u chlapců, kteří byli oběťmi násilí, existuje mnohem větší pravděpodobnost, že budou mít v dospělosti také sklony k agresivitě. U dívek je tomu jinak. Mnoho žen, které se v dětství potýkaly s násilím, si nakonec samy vyberou agresivního muže a jsou oběťmi násilí po dlouhá léta.“⁵³ Děti se dobře učí a mohou se naučit žít již od mala bez násilí. Mohou v sobě hluboko zakotvit hodnotu lidského života a zdraví. Této skutečnosti je při prevenci zapotřebí využít.

Nestátní neziskové a církevní organizace jsou blízkými partnery všech úrovní veřejné správy v oblasti prevence kriminality. Jejich role je významná zejména v oblasti sociální prevence. Ve spolupráci s orgány veřejné správy se podílejí na plánování a realizaci opatření, na jejich vyhodnocování a zvyšování kvality a efektivity jimi provozovaných služeb, které jsou finančně zajišťovány z veřejných zdrojů.

Zaměříme-li se na konkrétní projekty, pak jedním z nejznámějších zabývajících se pouze domácím násilím je charitativní projekt, který 1. září 2008 nastartovala společnost AVON v České republice, „Avon proti domácímu násilí“, jehož partnerem se stal Acorus, občanské sdružení. Ambasadorkami tohoto projektu jsou Daniela Peštová a Adriana Sklenaříková Karembeu. Součástí tohoto projektu je i získávání finančních prostředků na podporu konkrétních projektů zaměřených na boj proti domácímu násilí prodejem speciálního symbolu. Od prvopočátku probíhala rozsáhlá mediální kampaň, která upozorňovala na problematiku domácího násilí a za cíl měla motivaci ohrožených žen k řešení jejich složité životní situace. Kampaň poukazovala na nutnost mluvit o záležitostech týkajících se tohoto tématu a záležitostech, které dotčené osoby přímo trápí. Hlavním heslem prvotní kampaně bylo „Mluvme spolu o domácím násilí“. Součástí byla i propagace non stop linky Acorusu. Výsledkem mediální kampaně bylo navýšení volání o 330 % a o 58% se navýšil přímý kontakt

⁵³ BUSKOTTE A., Z pekla ven, žena v domácím násilí, Computer Press, Brno, 2008, s. 138-139

prostřednictvím poradny oproti předchozímu roku⁵⁴. V roce 2009 byly projekty občanského sdružení Acorus realizovány s finanční podporou Magistrátu hlavního města Prahy, městských částí Prahy, Ministerstva vnitra ČR – Programy zaměřené na práci s dětmi jako svědky domácího násilí, Ministerstva práce a sociálních věcí, města Neratovice, Nadace Naše dítě, Nadačního fondu Slovak – Czech Women's Fund, Best Properties South, a. s., Nadace Preciosa a Nadace rozvoje občanské společnosti.

V roce 2009 občanské sdružení Acorus realizovalo za finanční podpory Ministerstva vnitra a nadačního fondu Slovak – Czech Women's Fund dva projekty zaměřené na vzdělávání pracovníků pomáhajících profesí v problematice domácího násilí. Pracovníci mohli načerpat jak nové informace, tak si mohli prakticky vyzkoušet způsoby jednání s osobou ohroženou domácím násilím.

Občanské sdružení ROSA se vedle přímé pomoci obětem také zabývá prevencí domácího násilí. Organizuje přednášky, semináře a konference k domácímu násilí, vydává informační letáky, brožury a různé publikace.⁵⁵

Neopomenutelnou je kampaň Bílá stužka – Muži proti násilí na ženách, kterou započali v roce 1991 kanadští muži. Tato kampaň je rozšířena do 55 zemí celého světa a v rámci České republiky působí v rámci The White Ribbon Campaign (Kampaň Bílá stuha – viz. <http://www.whiteribbon.com>). Tuto kampaň vedou muži, neboť právě oni mají tu moc násilí na ženách a dětech zastavit. Bílá stuha, kterou muži zapojení do této kampaně nosí, symbolizuje, že daný muž nikdy nebude páchat, tolerovat ani omlouvat tento druh násilí.

Azylové domy pro týrané ženy jsou důležitým prostředkem primární prevence. Rozvoj tohoto ubytování přispěl ke změně některých sociálních norem, které zařazovaly domácí násilí jako věc čistě soukromou, rodinnou a do určité míry je tolerovalo. Přítomnost těchto azylových domů jsou pro oběti ujištěním, že mají kam jít, pokud se rozhodnou svoji neúnosnou situaci řešit a násilníkům a celé společnosti říkají, že násilí již nebude tolerováno.

⁵⁴ www.acorus.cz

⁵⁵ www.rosa-os.cz

3.3 Dílčí závěr

Důležitost a podíl na práci s oběťmi domácího násilí nestátním organizacím nelze upřít. Systém pomoci poskytovaný obětem díky síti specializovaných poraden, azylových domů a telefonických krizových linek má svou nezastupitelnou úlohu. (seznam základních kontaktů na organizace pomáhající obětem v příloze č. 4) Znepokojivou informací ale je, že jich máme v rámci celé republiky stále málo. Čím delší je cesta do centra pomoci, tím menší je pravděpodobnost, že jí oběť využije v první chvíli, když začne uvažovat o tom, že její situace pomoc potřebuje.

4 Průzkum

4.1 Projekt průzkumu

4.1.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumné části diplomové práce je odpověď na základní mnou stanovené hypotézy k postavení problematiky domácího násilí v české společnosti. Zjištění stávajícího stavu řešení a postojů dotazovaných zástupců jednotlivých skupin k danému problému, se kterým se naše společnost potýká, povede k případným návrhům opatření ke zlepšení celkové situace.

4.1.2 Metoda průzkumu

Za základní metodu řešení stanoveného problému při zpracování průzkumu k diplomové práci byla použita obsahová analýza odborných materiálů a informací získaných prostřednictvím anonymních dotazníků, v nichž všechny otázky byly povinné, a bylo možné si vybrat vždy pouze jednu variantu odpovědi, která byla respondentovi nejbližší. Otázky jsou jednoduché, srozumitelné a stručné. Dotazníky pro týrané ženy a pracovníky pomáhajících profesí obsahovaly 10 otázek a pro náhodně oslovené ženy 20 otázek (příloha č. 6). Otázky byly zaměřeny na celou problematiku domácího násilí, s cílem uceleného obrazu postoje respondentů k dané problematice. Oproti předpokladu jsem při vyhodnocování mohla čerpat z dalších poznámek, které respondenti připsali na dotazníky s odůvodněním, že je považují za důležité. Dotazníky byly vyhodnoceny po jednotlivých otázkách slovně a graficky a následně shrnuty k potvrzení či vyvrácení jednotlivých hypotéz.

4.1.3 Průzkumný vzorek

Část průzkumu byla provedena mezi lidmi, kterých se tato problematika bezprostředně týká. Mezi ženami poškozenými tímto patologickým jednáním jejich

partnerů a ženami a muži, kteří se tímto jevem zabývají jako svou profesí. Abych mohla porovnat tyto postoje s názorem obyčejných žen, oslovila jsem ženy, které spolu pracují a před vyplňováním dotazníku se o sobě vzájemně domnívaly, že žádná z nich týrána není. Postavila jsem proti sobě názor 10 - ti týraných žen, 10 – ti odborníků a 20 – ti nezaujatých žen.

Samotný výběr jsem v případě týraných žen provedla za spolupráce skupiny domácího násilí Policie České republiky Brno. Přičemž s polovinou respondentek jsem se v rámci své praxe setkala přímo osobně při řešení jejich problému.

4.1.4 Hypotézy

H 1 - Postoj státních a nestátních organizací je dostatečně pružný vzhledem k závažnosti tohoto sociálně patologického jevu.

H 2 - Současná právní legislativa není z hlediska kontroly a postihu domácího násilí páchaného na ženách dostačující.

H 3 - Společnost vidí problém domácího násilí jako problém všech a má o něm alespoň základní znalosti.

4.2 Analýza výsledků – postoj pracovníků státních a nestátních organizací k problematice domácího násilí a jeho obětem

Bylo osloveno 10 pracovníků organizací zabývajících se problematikou domácího násilí. Zcela cíleně nešlo vždy o pracovníky přímo pracující s oběťmi domácího násilí. Přesto je zde předpoklad, že tyto informace by v určité míře měli mít všichni pracovníci zainteresovaných organizací.

1. Pracujete přímo s problematikou domácího násilí?

6 dotázaných pracuje přímo s problematikou a 4 ne, přesto se jedná o policisty, a jakožto takový by měli mít.

2. Je problematika domácího násilí celospolečenský problém?

ANO

3. Je současná právní úprava této problematiky dostačující?

NE

4. Je opatření vykázání dobrým opatřením?

ANO

5. Funguje spolupráce jednotlivých organizací na úrovni odpovídající této problematice?

Při této otázce se pracovníci rozdělili na dvě poloviny.

6. Vnímá společnost výskyt domácího násilí a je o něm dostatečně informována.

Opět se skupina rozdělila na dvě poloviny.

7. Je prevence v této problematice důležitá?

ANO

8. Pochází agresori pouze z rodin, kde k domácímu násilí docházelo?

NE

9. Který druh domácího násilí je z vašeho pohledu nejhorší?

Fyzické.

10. Je obtížné přimět oběť domácího násilí, aby se rozhodla situaci řešit?

ANO

4.3 Analýza výsledků - postoj obětí k pomoci státních a nestátních organizací

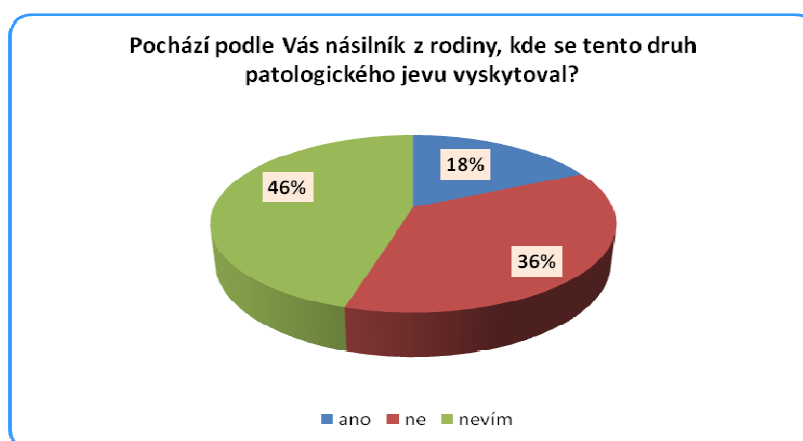
1. Znáte pojem domácí násilí?

100 % ANO bylo v tomto případě očekávané a otázka byla pouze pro doplnění celku.

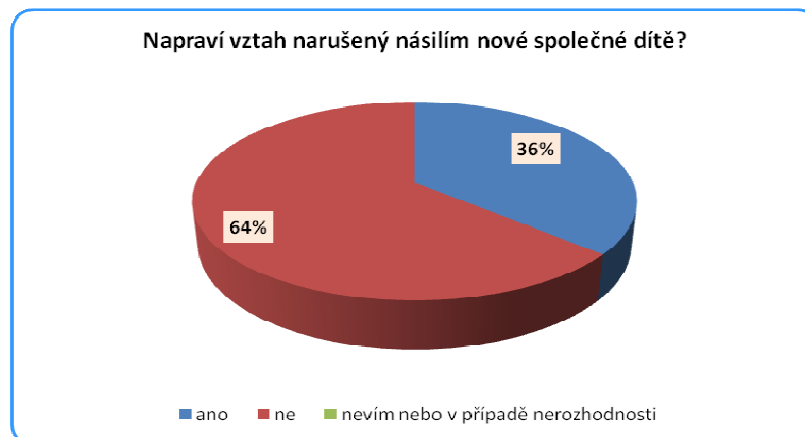
2. Pochází podle Vás násilník z rodiny, kde se tento druh patologického jevu vyskytoval?

Každá z dotazovaných žen odpověděla dle své vlastní zkušenosti. Překvapivou odpovědí bylo 46% nevím, neboť neznám partnerovi rodiče. Je otázkou zda výběr týraných žen zcela náhodně téměř polovinou zasáhl ženy, jejichž partner nemá rodiče nebo se s nimi nestýká nebo je tato skutečnost pravidlem u násilníků. Tedy, že každý druhý násilník žije bez styku s rodinou.

3. Napraví vztah narušený násilím nové společné dítě?

64 % žen z vlastní zkušenosti tvrdí, že dítě nic nespraví, což se dá považovat za očekávanou odpověď a jde o logický argument těm, které o této možnosti přemýšlí.

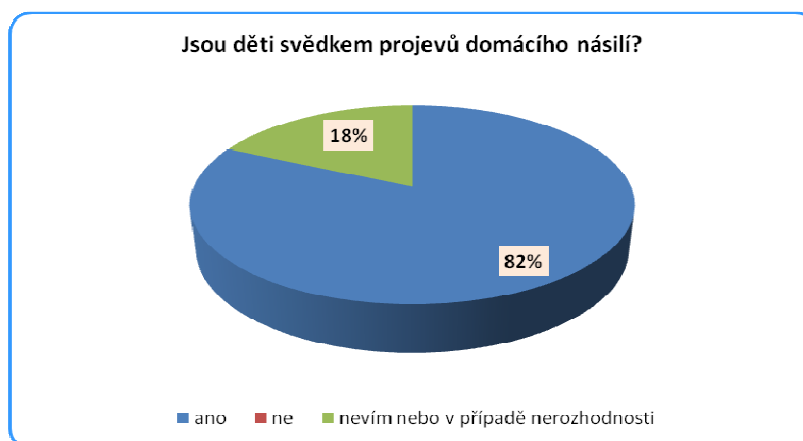
4. Hledala jste pomoc ve svém okolí, když jste si uvědomila, že ji potřebujete?

Tato otázka rozdělila skupinu týraných žen na nerovnou polovinu. 45% NE nám potvrzuje, že přiznat si skutečnost, že se děje něco špatného a obavy danou situaci řešit zaujímají silný postoj v podvědomí obětí. Můžeme pouze doufat, že přístup profesionálů a prevence ukáže dalším postiženým ženám, že hledat pomoc je správné.

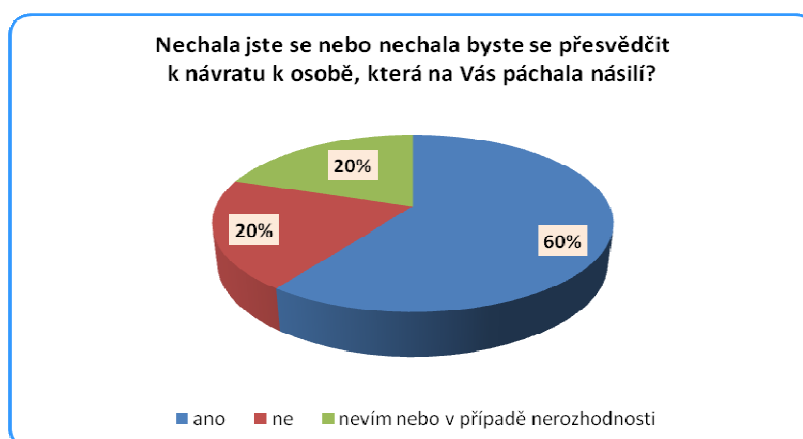
5. Jsou děti svědkem projevů domácího násilí?

82% ANO bylo u žen vyjádřeno z vlastní zkušenosti a 18% obětí vlastní děti ve vztahu nemělo a nechtěly posuzovat vztahy jiných.

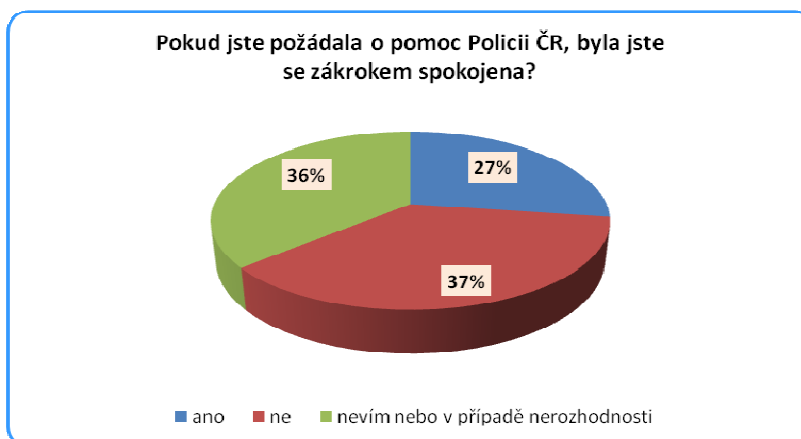
6. Nechala jste se nebo nechala byste se přesvědčit k návratu k osobě, která a Vás páchala násilí?

Tyto odpovědi na otázku ukazují opět šokující stav myšlení obětí, jejich zkreslených představ o nápravě násilníka, přestože neúnosnou situaci doma zažily a přesto by se do ní prakticky 60% žen vrátilo a dalších 20% by to určitě zvažovalo.

7. Pokud jste požádala o pomoc Policii ČR, byla jste se zákrokem spokojena?

Ne potěšujícím zjištěním bylo stanovisko 37 % žen, které se v kritické situaci obrátily o pomoc na Policii ČR a výsledkem byla nespokojenost s přístupem a jednáním policistů. Musím v tomto případě k tíži přičíst i tu skutečnost, že dalších 36 % žen ani o pomoc nepožádalo a raději situaci řešily samy.

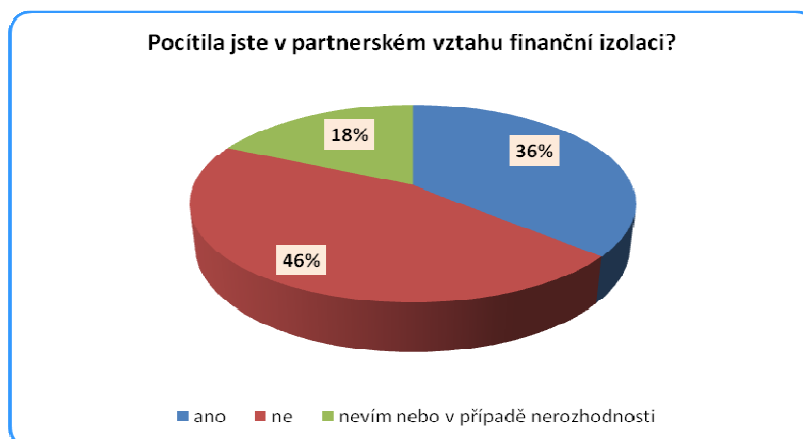
8. Byla jste obětí fyzického násilí?

100% odpověď ANO byla očekávaná a naplnila se.

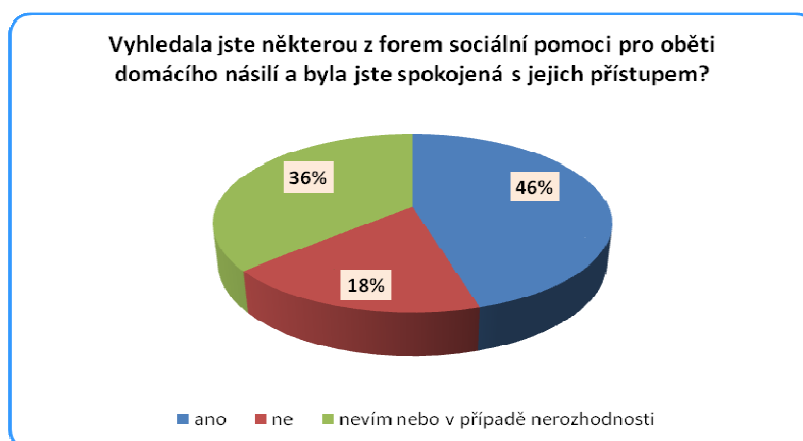
Pocítla jste v partnerském vztahu finanční izolaci?

Téměř poloviny žen se nedotkla finanční izolace. K tomuto faktu přispěl s největší pravděpodobností vývoj ve společnosti, kdy mnoho žen je dne na mužích po finanční stránce nezávislých.

9. Vyhledala jste některou z forem sociální pomoci pro oběti domácího násilí a byla jste s ní spokojená?

V tomto případě bylo alespoň částečně potěšujícím stanovisko 46 % žen, které se neváhaly anonymně obrátit o pomoc na zejména krizové linky a navíc poradci zvládli svůj úkol pomoci ve dvou třetinách případů, kdy byli osloveni výborně. Přesto i zde zůstávají rezervy v činnosti odborníků a také se zde ukazuje jako velký nedostatek informovanosti společnosti o krizových linkách a jiné pomoci fakt, že 36 % obětí se neobrátilo o pomoc, protože nevědělo, kam by se obrátit mohly.

4.4 Analýza výsledků - postoj společnosti k domácímu násilí

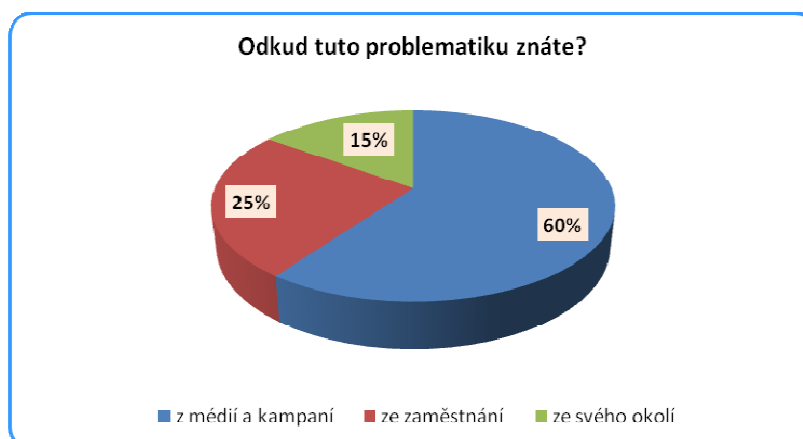
1. Znáte pojem domácí násilí (DN)?

100 % ANO bylo v tomto případě očekávané a potěšující je fakt, že česká společnost opravdu tento pojem zná.

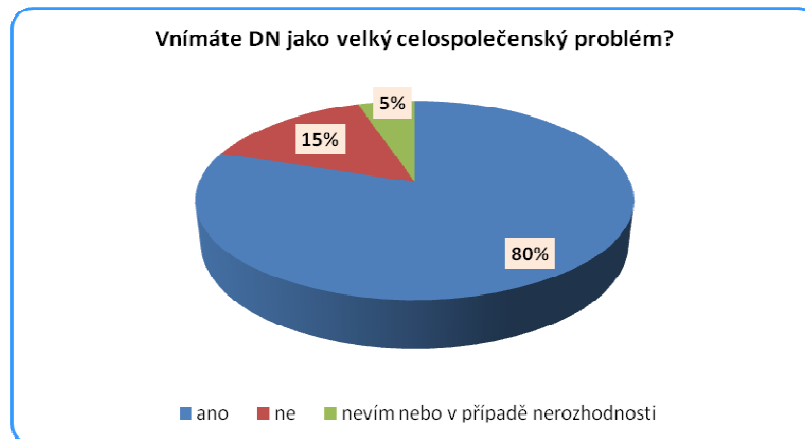
2. Odkud tuto problematiku znáte?

60 % odpovědělo, že zkoumanou problematiku zná z kampaní a médií, což nám poukazuje na skutečnost, že viditelnost tohoto problému je na pozitivní úrovni.

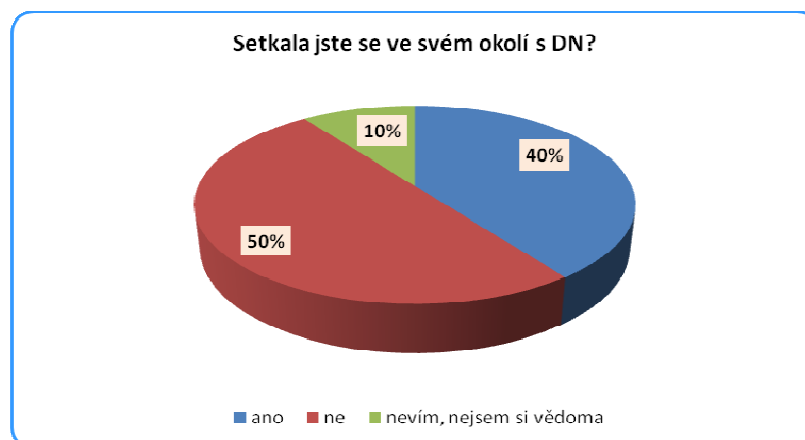
3. Vnímáte DN jako velký celospolečenský problém?

Uspokojivým zjištěním byl i tento další fakt, že 80 % dotázaných žen považuje tento problém za problém nás všech.

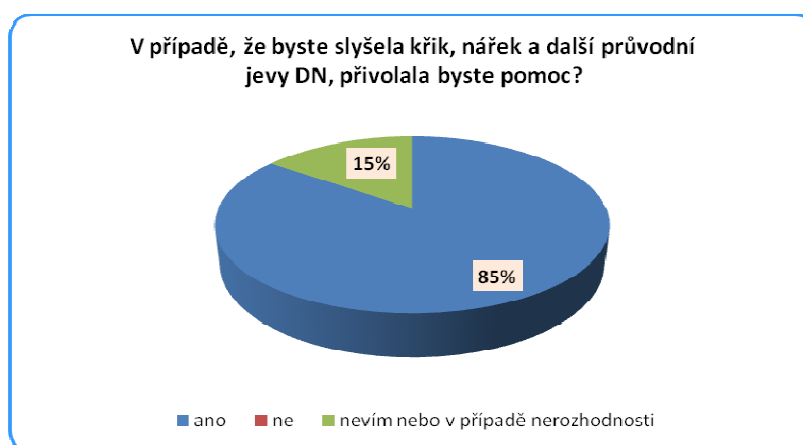
4. Setkala jste se ve svém okolí s DN?

Polovina žen se nevyskytla v blízkosti domácího násilí a tuto skutečnost považují za velmi pozitivní ve svém životním stylu.

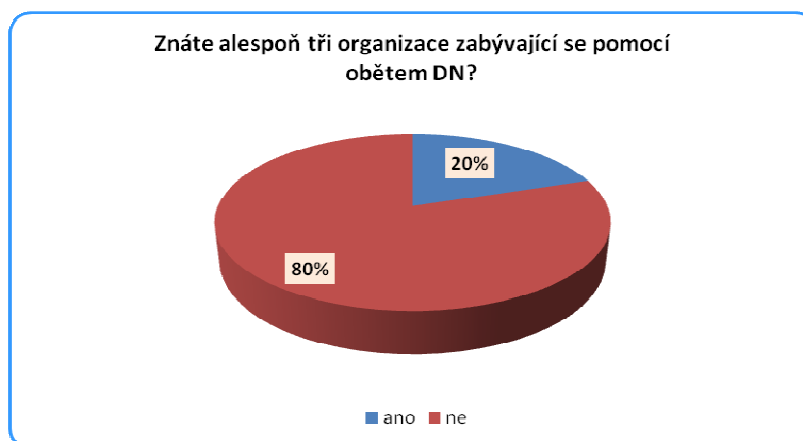
5. V případě, že byste slyšela křik, nářek a další průvodní jevy DN přivolala byste pomoc?

Převážná část respondentek by v takovém případě bez rozmyslu zasáhla. Mnohé přidaly informaci, že to považují za svou povinnost nebo k situaci zaujmají i ten postoj, že nikdy nevědí, kdy tuto pomoc budou potřebovat ony.

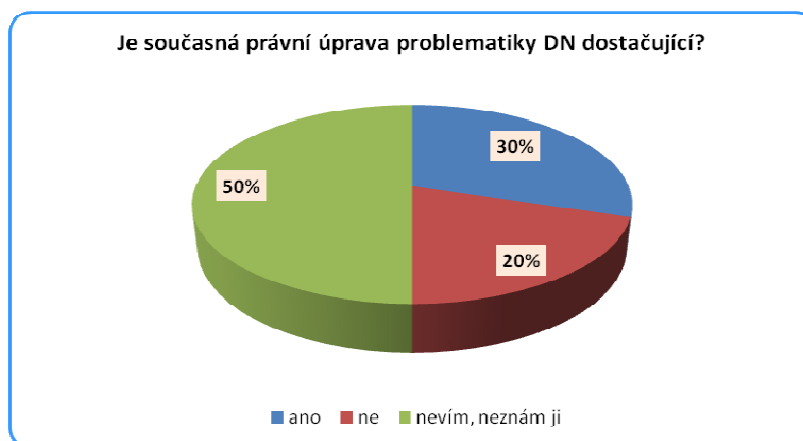
6. Znáte alespoň tři organizace zabývající se pomocí obětem DN?

Pouze 20 % žen si bylo jisto, že ví o třech organizacích, které pomáhají obětem domácího násilí. Tady docházím k názoru, že by se organizace více měly propagovat na veřejnosti, např. většina lidí si zapamatuje reklamu z billboardů, proč by zde tedy nemohla být dlouhodobě propagována krizová linka s telefonním číslem.

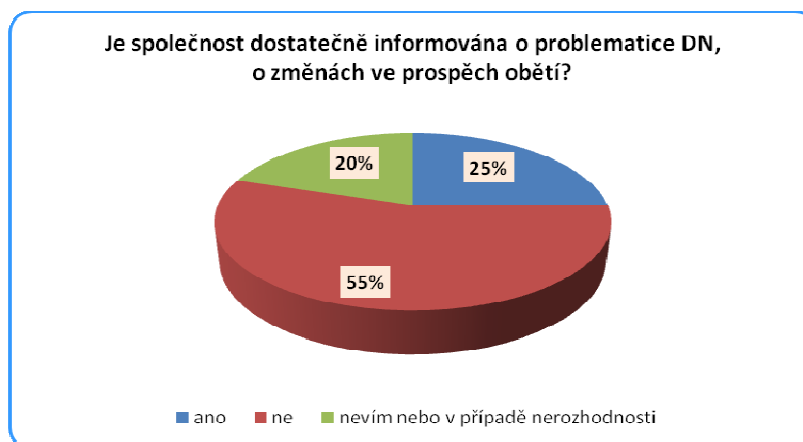
7. Je současná právní úprava problematiky DN dostačující?

Polovina dotázaných žen přiznala, že tuto problematiku z právního hlediska nezná. 30 % se v této problematice informačně orientuje a považuje ji za dostačující a 20 % ji pokládá za zcela nedostačující.

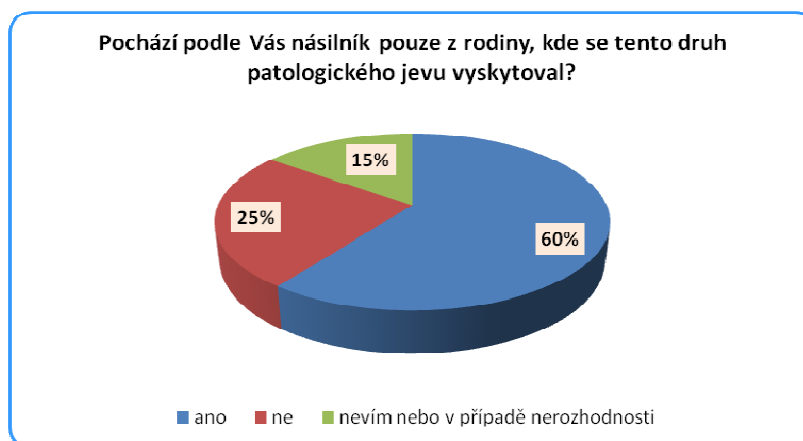
8. Je společnost dostatečně informována o problematice DN, o změnách ve prospěch obětí?

Výsledek této otázky podporuje předchozí, neboť 55 % respondentek považuje veřejnou informovanost za téměř nulovou a 25 % ji považuje za dostatečnou.

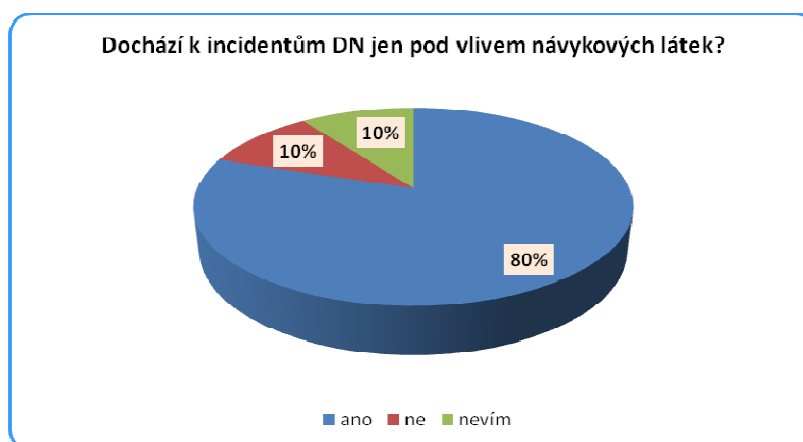
9. Pochází podle Vás násilník pouze z rodiny, kde se tento druh patologického jevu vyskytoval?

12 dotázaných žen považuje vybudování vztahu k násilí prostřednictvím sledování vztahu rodičů v dětství za rozhodující skutečnost ve vývoji dítěte.

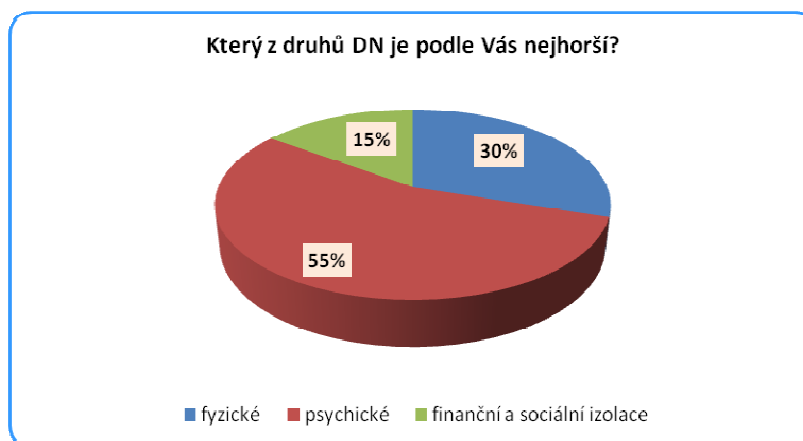
10. Dochází k incidentům DN jen pod vlivem návykových látek?

80 % žen je přesvědčeno, že k domácímu násilí dojde pouze pod vlivem návykové látky. Toto přesvědčení považuji za mylné a mé stanovisko je podpořeno ze strany odborníků.

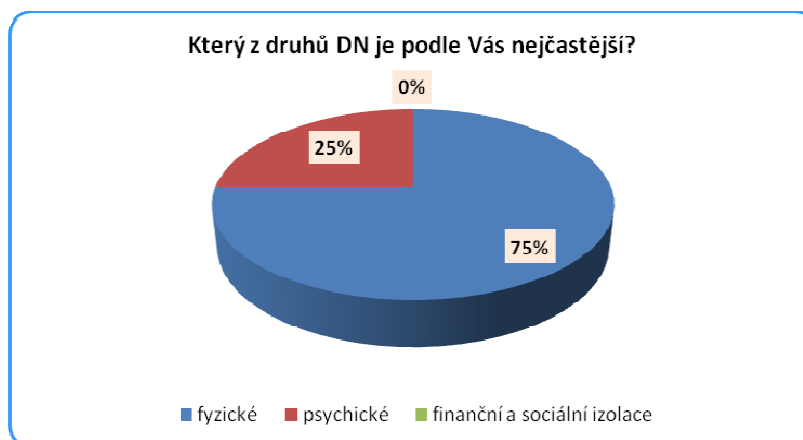
11. Který z druhů DN je podle Vás nejhorší?

55 % žen bylo za nejhorší druh označeno násilí psychické, následovalo 30 % pro fyzické a 15 % pro finanční a sociální izolaci.

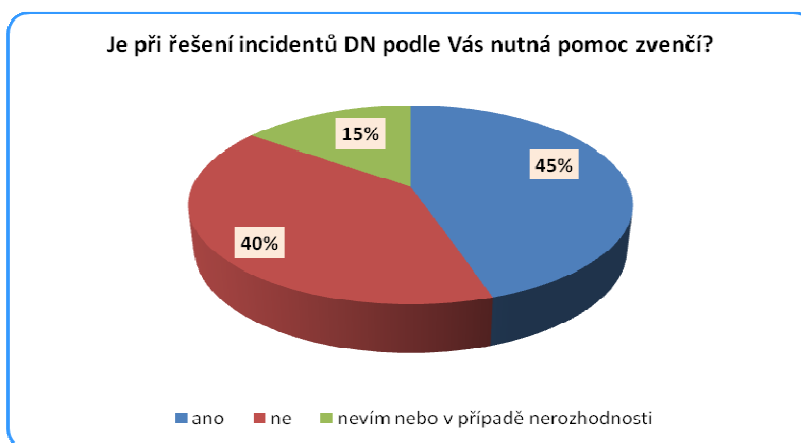
12. Který z druhů DN je podle Vás nejčastější?

Nejčastějším a to 75 % bylo označeno násilí fyzické a zbytek označil psychické násilí. Finanční a sociální izolace je vnímána zjevně velmi okrajově.

13. Je při řešení incidentů DN podle Vás nutná pomoc zvenčí?

Ženy s vyhraněným názorem byly při této otázce rozděleny na téměř vyrovnané dvě skupiny s poměrem: 45 % pro jistou pomoc a 40 % pomoc považuje za nepotřebnou s tím, že rodina je schopna si svůj problém vyřešit sama.

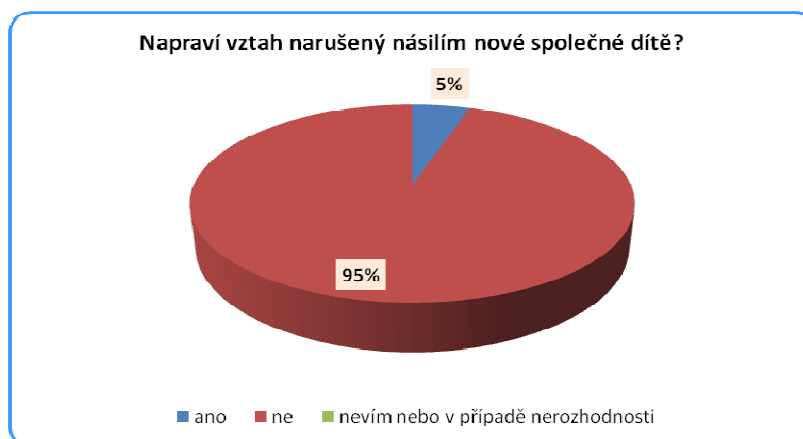
14. Je podle Vás rozumný návrat k násilníkovi, pokud oběť DN ze vztahu již jednou odešla?

V tomto případě zaznělo jednoznačné NE.

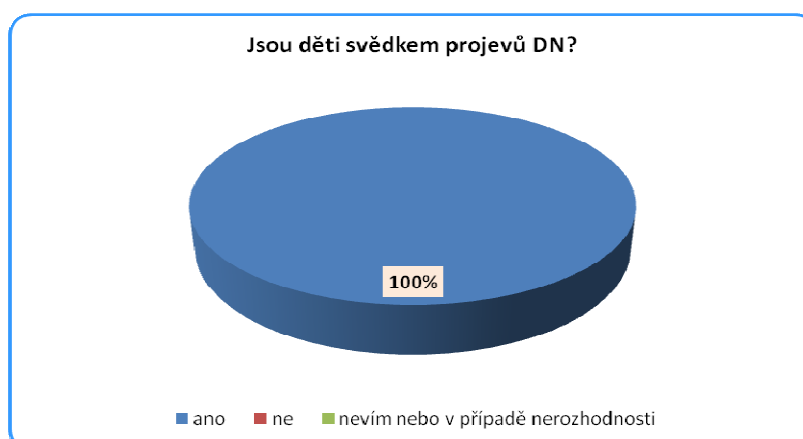
15. Napraví vztah narušený násilím nové společné dítě?

95 % zastává názor, že NE.

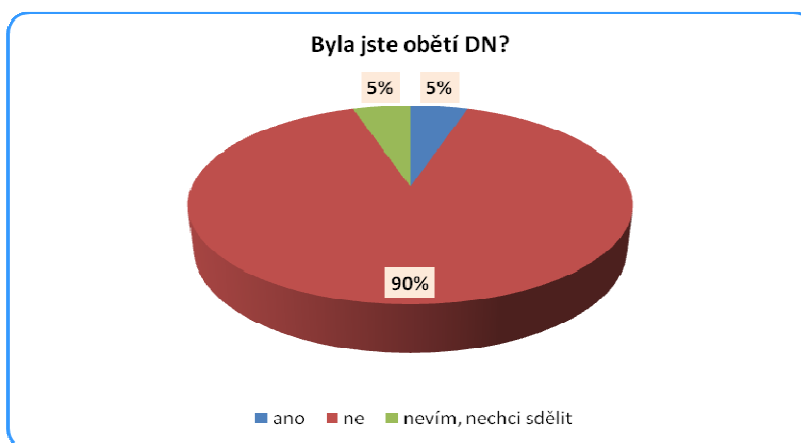
16. Jsou děti svědkem projevů DN?

Opět 100 % shoda – ANO.

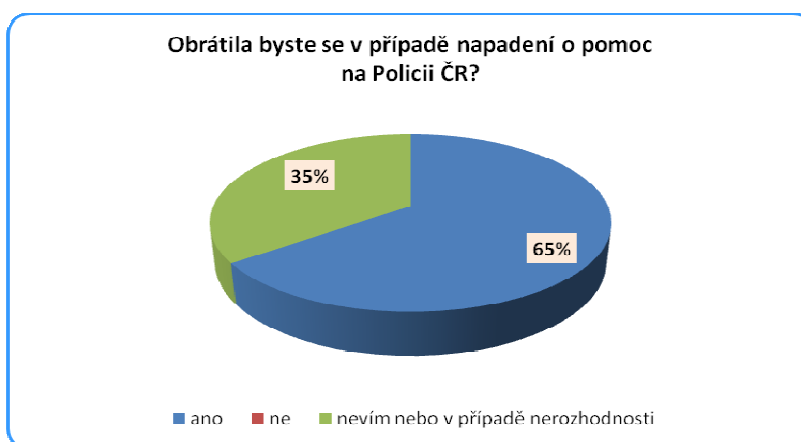
17. Byla jste obětí DN?

Oproti počátečnímu předpokladu zůstalo bez vlastní zkušenosti s týráním jen 90 % žen. Tento fakt ukazuje na skutečnost, jak dokonale umí oběť domácího násilí tuto skutečnost dobře skrývat i před lidmi s kterými se denně stýká.

18. Obrátila byste se v případě napadení o pomoc na Policii ČR?

65 % by se bez rozmyslu obrátilo o pomoc na Policii ČR a zbylých 35 % není rozhodnuto, který typ pomoci by byl pro ně vhodnější.

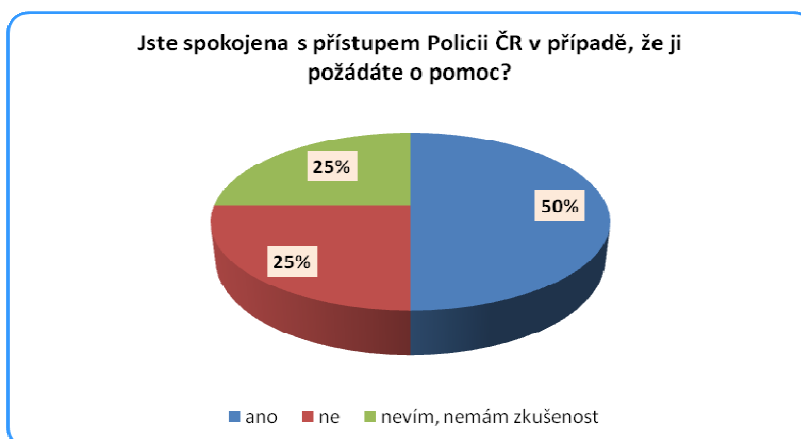
19. Kontaktovala jste někdy některou z linek krizové pomoci?

95 % dotázaných žen se na krizovou linku neobrátilo; očekávaný předpoklad.

20. Jste spokojena s přístupem Policii ČR v případě, že ji požádáte o pomoc?

50 % z dotázaných je spokojeno s prací Policie ČR, 25 % není a 25 % nemá s policií zkušenost.

4.5 Dílčí závěr

Hlavním cílem mého průzkumu bylo potvrdit či vyvrátit mnou stanovené hypotézy z oblasti závažného patologického jevu, jakým je domácí násilí páchané na ženách. Analýzou získaných informací jsem dospěla k těmto závěrům:

H 1 - Postoj státních a nestátních organizací je dostatečně pružný vzhledem k závažnosti tohoto sociálně patologického jevu.

- odborníci: 50 % x 50 %
- týrané ženy: 50 % x 50 %
- nezaujaté ženy: kolísavá stanoviska v jednotlivých podkladových otázkách zejména z důvodu minimální znalosti podrobnějších informací. Mnohé ženy mají pouze povědomí o existenci tohoto problému, ale způsoby pomoci téměř neznají. Z tohoto pohledu je neobjektivní hodnotit funkčnost organizací.

Po analýze docházím k závěru, že pomoc ze strany zainteresovaných organizací v této problematice je maximálně 50 % respondentů vnímána pozitivně. Zásah Policie ČR je považován za bezprostřední pomoc, ale zdaleka se v ní nevidí cílené potrestání násilníka za jeho jednání. Pomoc pracovníků na krizových linkách a v centrech je vnímána podstatně pozitivněji, ale přesto i samotní pracovníci vidí značné rezervy ve svých řadách a ve svém přístupu k obětem domácího násilí ať již z důvodu neochoty či neznalosti.

Hypotéza se na základě získaných dat nepotvrdila.

H 2 - Současná právní legislativa není z hlediska kontroly a postihu domácího násilí páchaného na ženách dostačující.

- odborníci: 100 % pro nedostačující legislativu
- týrané ženy: zaujaté stanovisko ve dvojím rozdílném smyslu, kdy část obětí

se naží stále agresora omlouvat a část zastává názor, že žádný trest není dostatečný.

- nezaujaté ženy: pouze 30 % žen ne podpořilo svým stanoviskem mou hypotézu

Hypotéza se na základě získaných dat potvrdila.

H 3 - Společnost vidí problém domácího násilí jako problém všech a má o něm alespoň základní znalosti.

- odborníci: 100 % - ANO pro celospolečenský systém a 50 % x 50 % na základní znalosti o problému
- týrané ženy: 30 % - podporuje tezi, že společnost vnímá domácí násilí jako celospolečenský problém a 50 % x 50 % na základní znalosti o problému
- nezaujaté ženy: hrubá nadpoloviční většina se cítí dostatečně neinformována v dané oblasti, ať již v jakémkoliv směru. Přesto jejich odpovědi vypovídají o základních znalostech.

Hypotéza se na základě získaných dat potvrdila.

Zkreslení výsledků výzkumu je jedním z důležitých aspektů při vyhodnocování výsledků. Slabinou se může jevit jednak malý počet dotazovaných respondentek a následně skutečnost, že vyhodnocovány jsou odpovědi, které obě skupiny žen vybraly ve chvíli, kdy nebyly ohrožovány ze strany násilníka.

Doporučení pro zlepšení stavu:

- Provádět častěji informační kampaně k problematice domácího násilí v rámci široké veřejnosti ze strany státních organizací.
- Provádět intenzivní propagaci činnosti nestátních organizací.
- Zajistit distribuci propagačních karet s telefonní linkou pomoci a bezpečnostním

plánem.

- Zařadit vzdělávání v této oblasti do základního vzdělávání pomáhajících profesí.
- Zaměřit se na prevenci u dětí, které jsou neúmyslnými svědky domácího násilí.
- Legislativní tvůrci by měli opětovně prozkoumat provázanost trestnosti domácího násilí a upřesnit a zpřísnit pravidla v této oblasti.

Závěr

Domácí násilí dnes již není soukromou záležitostí – není považováno za věc mezi mužem a ženou, do které se nemá zasahovat. Informovanost veřejnosti se díky kampaním v médiích výrazně zvýšila. Jednotlivé změny v legislativě, zviditelňování projektů proti domácímu násilí a osvěta společnosti má za následek, že v měřítku několika desetiletí a v rámci celého světa jsou projevy tohoto typu násilí na ústupu. Ukazuje se, že veřejnost si mnohem více všímá svého okolí a je mnohem méně tolerantní k projevům násilí.

Z pohledu výchovy a prevence musíme vzít do úvahy fakt, že nikdy není pozdě s osvětou začít, ale začít v dětském věku, je ta nejlepší věc, kterou může každý dobrý pedagog zvládnout sám nebo za pomoci preventivních programů. Poukázala jsem na fakt, že děti jsou svědky domácího násilí prakticky ve všech případech. Je nutné učít novou mladou společnost, že násilí ve všech svých formách je špatné a že máme prostředky, jak se bránit. Obyčejná schránka důvěry na bolístky dětských pisatelů může poukázat na větší násilnický problém v jeho okolí. Po získání opodstatněné obavy z možnosti existence problému, by si školák měl pohovořit se speciální pedagogem, poradcem, který dnes na školách již běžně funguje.

Český právní systém v krátké historii pocítil tlak ze dvou stran. Na jedné straně evropské právo a na straně druhé nestátní organizace, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí. Datum 1. června 2004 se nesmazatelně zapsal do dějin české legislativy i společnosti. V tento den vstoupila v účinnost novela trestního zákona, která uvedla jako trestné v § 215a Týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké. Jednalo se o jeden ze stěžejních průlomů k otevření otázky přímého řešení problematiky domácího násilí. Další důležitý krok následoval ve formě zákona na ochranu před domácím násilím. V části první byla zařazena změna zákona o Policii ČR a na otevřené pole s násilím vstupuje institut vykázání. Oprávnění vykázání je spásnou okamžitou záchranou pro ženy, které se dostanou do ohrožení a najdou v sobě sílu zavolat o pomoc. Tento institut poskytuje obětem časovou rezervu na uklidnění, zvážení situace a rozhodnutí se, jak situaci řešit. Přestože je v posledních letech vnímán značný posun v přístupu k řešení této problematiky, je naše legislativa

neustále o krok pozadu. Domácí násilí se zařadilo mezi priority zájmu organizací zabývajících se pomocí obětem napříč celým společenským spektrem.

Výzkumná část této práce poukázala na citelné rezervy v profesionalitě přístupu pracovníků pomáhajících profesí k obětem. V kritickém okamžiku je mnohdy pro oběť těžké přijmout první pomoc z rukou policisty – muže, který se na poli události pohybuje velmi často jako „slon v porcelánu“. Ať již se jedná o zmíněné policisty nebo lékaře, zdravotní sestry, poradce, od těchto lidí se očekává poskytnutí minimálně základních informací a absolutní profesionalita v přístupu. Bylo by tedy zjevně více než vhodné rozšířit vzdělávání těchto pracovníků o další kurzy z této problematiky. Ono umět podat správně pomocnou ruku, může zachránit i život.

Jako dobrý start k likvidačnímu boji domácího násilí považuji vycvičené poradce, vhodnou a přesně mířenou legislativu s přísnými tresty a omezení všech zbytečných byrokratických kroků k zabezpečení ochrany oběti domácího násilí. První krok na správné cestě byl již učiněn, ze společenského tabu se stalo volně diskutované téma, které však k naší vlastní škodě je málo medializované a často ustupuje do pozadí v řadě dalších společenských problémů.

Nikdo si nezaslouží, aby na něm bylo pácháno násilí, a přesto existuje ve společnosti od doby, co ona sama je. Je tedy pouze na lidském faktoru, jak se k tomuto faktu postaví.

Resumé

Ve své diplomové práci jsem se věnovala postoji státních nestátních organizací k domácímu násilí páchanému na ženách.

První kapitola diplomové práce je věnována základním definicím pojmu domácího násilí, jeho formám a znakům a příčinám, které ukazují, proč k tomuto patologickému jednání vůbec dochází. Jedna podkapitola se velmi stručně zabývá postavením ženy ve společnosti od prvobytně pospolné společnosti do současnosti. Zachycené mezníky ukazují pomalý vývoj ve smyslu vývoje práv žen.

Část druhá popisuje legislativní stranu problematiky včetně zainteresovaných státních organizací, zejména pak práva, povinnosti a postup Policie České republiky v případech domácího násilí. Jelikož právní úprava této problematiky je v naší republice stále ve vývoji, nabízím v práci průřez způsobem ochrany obětí, kterého jsme již dosáhli. Neopomenuta zůstává i prevence, která přináší osvětu tohoto dříve společenského tabu napříč celým společenským spektrem.

Třetí kapitola shrnuje činnost nestátních organizací na poli pomoci obětem domácího násilí a násilí vůbec. Provozování nonstop krizových linek, poraden pro oběti domácího násilí, Intervenčních center, azylových domů, domů s utajeným bydlením – tato činnost stále zůstává zejména na bedrech nestátních organizací jakou je například Bílý kruh bezpečí. Speciálně školení poradci, psychologové pomohou oběti s vyrovnáním se svou situací na rozdíl od Policie ČR, která oběti zajistí bezpečí před agresorem po stránce zákona.

Průzkum ve čtvrté kapitole ukázal na vzorku dotazovaných respondentů stav naší společnosti ve smyslu postoje obětí k pomoci ze strany státních a nestátních organizací, postoji společnosti k domácímu násilí a postoji pracovníků pomáhajících profesí k této problematice a obětem. Navrhovaná opatření v prevenci zaměřené na všechny vrstvy, zamyšlení se nad úpravou legislativy a hloubkovou školící přípravou profesionálů považují za opodstatněné.

Anotace

V mé diplomové práci se věnuji postoji státních a nestátních organizací k domácímu násilí páchanému na ženách. V jednotlivých kapitolách je definován pojem domácího násilí a jeho příčiny, znaky a druhy, postavení ženy ve společnosti. Značná pozornost je věnovaná vývoji české legislativy v této problematice. Řešena je problematika postupu státních organizací v mezích zákona a formy pomoci nestátních organizací, společně s jejich prevencí proti domácímu násilí. Výzkumná část je zaměřena dle názvu práce na to, jak je vnímán stav problematiky v rámci společnosti z pohledu obětí, obyčejných žen a profesionálů v této oblasti.

Klíčová slova

domácí násilí, formy domácího násilí, legislativa, nestátní organizace, oběť, postup policie, přístup společnosti, státní organizace, trestný čin, týrání, vykazání, znaky domácího násilí, žena

The attitude of the government bodies and non-governmental organizations towards domestic violence against women

This work deals with the attitude of the government bodies and non-governmental organizations towards domestic violence against women. It defines the concept of the domestic violence and describes the causes, elements and types of domestic violence. The work is also concerned with the status of woman in the society. Another part of the work is dedicated to the question how is this issue dealt in the Czech Republic's legislation, what is the practice and policies of government bodies and non-governmental organizations in this issues and the methods of prevention of domestic violence. The work also discusses how is this issue perceived in the society, especially by the victims of domestic violence, by women generally and by the Professionals working in this area.

Keywords

Domestic violence, forms of domestic violence, legislation, non-governmental organizations, victim, practice of the police, attitude of the society, government bodies, offence, battering, banishment, elements of domestic violence, woman

Seznam literatury

- 1) Ústava a LZPS, ústavní zákony č. 1 a 2 / 1993 Sb., ve znění pozdějších zákonů
- 2) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění z. č. 306/2009 Sb.
- 3) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- 4) Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 5) Zákon č. 135/2006 Sb., zákon v oblasti ochrany před domácím násilím
- 6) Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytování peněžité pomoci obětem násilné trestné činnosti
- 7) Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- 8) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR
- 9) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- 10) Věstník Ministerstva zdravotnictví č. 3/2006, Metodická opatření
- 11) Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2006, o vykazování

- 12) BAKOŠOVÁ, Zlatica, Sociálna pedagogika jako životná pomoc, 3. vyd. public promotion, s. r. o., Bratislava, 2008. 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3
- 13) BEDNÁŘOVÁ, Zdena, et al. Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. 1. vyd. Praha: Acorus o. s., 2009. 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0
- 14) BEDNÁŘOVÁ, Zdena, et. al. Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníky a pracovníky orgánů sociálně - právní ochrany dětí. 1. vyd. Praha: MPSV, 2006. 139 s. ISBN 80-86878-50-3
- 15) BUSKOTTE Andrea, Z pekla ven, žena v domácím násilí. Computer Press. Brno. 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6
- 16) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky. 1. vyd. Praha. Grada Publishing a. s. 2008, 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8
- 17) GAVORA, Peter, Úvod do pedagogického výzkumu, 1. vyd. Paido, 2000, 208 s. ISBN 10:80-85931-79-6
- 18) HAVELKOVÁ, H. (uspořádala), Lidská práva, ženy a společnost, 1 vyd. Praha: Evropské středisko UNESCO pro výchovu k lidským právům, 1992
- 19) JANOUSHKOVÁ, H. Domácí násilí, Mindsoft s. r. o. Praha 2008

- 20) KAARI, Utrio, Dcery Eviny. 1. vyd. Hejkal, Havlíčkův Brod, 1994, 216 s. ISBN 80-901646-0-9
- 21) MACKOVÁ, Kateřina, STÁRKOVÁ, Lenka. Průvodce trestním řízením pro oběti domácího násilí: příručka pro laickou veřejnost. 1. vyd. Praha: Acorus o. s., 2005. 100 s.
- 22) MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3. vyd. Praha: SLON, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9
- 23) NOVÁK, T., Věkový rozdíl mezi partnery, 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada publishing a. s., 2007, 123 s. ISBN 978-80-247-1595-7
- 24) PIKNA, B., Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje proti mezinárodnímu terorismu). 461. publikace, Praha: Linde, 2003, 473 s. ISBN 80-7201-383-1
- 25) PŘIKRYLOVÁ, Kateřina, Domácí násilí páchané na ženách, Bakalářská práce, 2008, 53 s.
- 26) VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, o. p. s., 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1
- 27) časopis Policista. ISSN 1211-7943
- 28) Interní materiály skupiny domácího násilí Městského ředitelství Policie ČR Brno
- 29) www.acorus.cz
- 30) www.bkb.cz
- 31) www.domacinasili.cz
- 32) www.donalinka.cz
- 33) www.charita.cz
- 34) www.rosa-os.cz
- 35) www.whiteribbon.com

Seznam příloh:

příloha č. 1 – Adresář Intervenčních center ČR zastoupených v APIC ČR

příloha č. 2 – Přehled počtu vykázání dle krajů

příloha č. 3 – Výklad pojmů § 199

příloha č. 4 – Instituce poskytující pomoc obětem domácího násilí

příloha č. 5 – Statistiky vybrané kriminality za roky 2005 – 2009

příloha č. 6 – Dotazníky průzkumu

Příloha č. 1

Adresář Intervenčních center ČR, zastoupených v APIC ČR – k 26. 10. 2009

IC BRNO

Jihomoravský kraj - Sýpka 25, 613 00 Brno - Černá pole

- Po-Čt 8 -20, Pá 8 – 16
- 739078078, nonstop 541213732
- !! intervencni-centrum@spondea.cz
- ¶ "http://www.ic-brno.cz"

IC ČESKÉ BUDĚJOVICE

Jihočeský kraj - Kanovnická 11/390, 370 01 České Budějovice

- Po 13 – 18, Út - Čt 8 – 12, 13 – 16, Pá pro objednané
- 386323016, 603281300
- intervencnicentrum@charitacb.cz
- ¶ "http://www.charitacb.cz"

IC HRADEC KRÁLOVÉ

Královéhradecký kraj- Kotěrova 847, 500 03 Hradec Králové

- Po 13 – 17, St 8 - 12 13 – 18, Čt 8 – 12, 13 – 17, Út, Pá pro objednané
- 495530033, 774591383
- intervencni.centrum@hk.caritas.cz
- ¶ "http://www.domacinasili-ic.cz/"

IC JIHLAVA

Vysočina - Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava

- Po, St 8 – 17, Út, Čt 7:30 - 15:30, Pá 8 - 14:30
- 567215532, 606520546
- ¶ ic.vysocina@volny.cz
- !! "http://www.psychocentrum.cz"

IC LIBEREC

Liberecký kraj - Tanvaldská 269, 463 11 Liberec 30

- Po 7 – 16, Út 7 – 15, St 7 – 16, Pá 7 – 12
- 482311632
- !! info.ic@csslk.cz
- ¶ "http://www.csslk.cz"

IC OSTRAVA

Moravskoslezský kraj - býv. okresy: Ostrava, Opava, Nový Jičín,
28. října 124, 702 00 Ostrava

- Po 8 – 16, Út 8 – 16, St pro objednané, Čt 8 – 18, Pá 8 – 14
- 597489207, 597489204 (fax)

!! koordinatorndn.bkb@seznam.cz

¶ "http://www.domacinasili.cz/"

IC HAVÍŘOV

Moravskoslezský kraj - býv. okresy: Karviná, Bruntál, Frýdek – Místek,
Opletalova 4/607, Havířov – Šumbark 736 01

- Po – Pá 8 – 16 • 596611239, 238 (fax), 739500634 - pohotovostní mobil
po-pá 8 - 22 hod, so-ne-svátky 8 - 16 hod

!! ic.havirov@slezskadiakonie.cz

!! "http://www.slezskadiakonie.cz"

IC OLOMOUC

Olomoucký kraj - Na Vozovce 26, 779 00 Olomouc

- Po – Pá 7 – 15:30
- 585754736, 774406453

!! intervencnicentrum@ssp-ol.cz

¶ "http://www.ssp-ol.cz"

IC PARDUBICE

Pardubický kraj - Erno Košťála 980, 530 12 Pardubice

- Po-Pá 8 – 16
- 466260528, 774755744
- Ic.pardubice@skp-centrum.cz

¶ "http://www.skp-centrum.cz"

IC PLZEŇ

Plzeňský kraj - Cukrovarská 16, 326 00 Plzeň

- Po-St 8 – 12 13:30 – 17:30, Čt-Pá 8 – 16

službu IC možno sjednat i mimo provozní dobu na nonstop lince

Terénní krizové služby a IC

- 777167004 nonstop

!! ic@dchp.cz

¶ "http://www.kadel.cz/dchp"

IC PRAHA

Hlavní město Praha - Šromova 861, 198 00 Praha 9 – Černý Most

- Po, Út 8– 16, St, Čt 8– 17, Pá 8– 13
- 281911883, 281861580 (fax), 604231085, 739440771
- !! icpraha@csspraha.cz
- ¶ "<http://www.csspraha.cz>"

IC RAKOVNÍK

Středočeský kraj - Žižkovo nám.169/I, 269 01 Rakovník

- Po 8 – 14, Út a Čt 8 – 16, St 8 – 15, Pá pro objednané
- 313502588, 605765883
- !! ic.stredocesky@seznam.cz
- ¶ "<http://www.ic-rakovnik.cz>"

IC SOKOLOV

Karlovarský kraj - J.K.Tyla 461, 356 01 Sokolov

- Po - Pá 8 – 18
- 352661418, 736514095
- !! intervencni@centrum.cz
- ¶ "<http://pomocvnouziops.sweb.cz/>"

IC ÚSTÍ NAD LABEM

Ústecký kraj - K Chatám 22, 403 40 Ústí nad Labem – Skorotice

- Po 8 – 18, Út 8 – 12, St 8 – 18, Čt 8- 12, Pá 8 – 16
- 475511811, 475201495 fax
- !! intervencnicentrum.ul@seznam.cz
- ¶ "<http://www.volny.cz/spirala.cki>"

IC ZLÍN

Zlínský kraj - U Náhonu 5208, 760 01 Zlín

- Po - Pá 7 – 15
- 577018265, 774405682
- !! ic.zlin@seznam.cz
- ¶ "<http://www.poradnazlin.cz>"

Příloha č. 3

Výklad pojmů § 199 trestního zákoníku

Týrání

- týká se osob blízkých a jiných žijících ve společném obydlí
- soudní praxe pod tímto pojmem rozumí zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.)

Společné obydlí

- byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení a prostory (příslušenství) k nim náležející – byty, ale i rodinné domky, obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení
- neklade důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení, ať už jeho důvodem je jakýkoli titul – vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů

Blízká osoba

- Rozumí se jí (ve smyslu §89 odst. 8 trestního zákona) příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel.

Jiná osoba

Osoba v poměru rodinném, obdobném nebo i osoba bez takového vztahu, která žije ve společně obývaném bytě nebo domě.

Příloha č. 4

Instituce poskytující pomoc obětem domácího násilí

DONA linka, pomoc obětem domácího násilí, informace
nonstop tel. 251 511 313

Bílý kruh bezpečí, pomoc obětem trestných činů
nonstop tel. 257 317 110

Linka důvěry RIAP
nonstop tel. 222 580 697

Centrum krizové intervence
nonstop tel. 284 016 666

ROSA, centrum pro týrané a osamělé ženy
tel. 241 432 466, 602 246 102

Pro Fem o.p.s., telefonická právní poradna a právní zastupování pro osoby ohrožené
domácím násilím
tel. 224 910 744, úterý 9.00 – 11.00 hod, středa 18.30 – 20.30 hod

ACORUS
nonstop tel. 283 892 772

SPONDEA Brno
nonstop tel. 541 235 511, 739 078 078

Linky důvěry v místě

Krizová centra v místě

Intervenční centrum v místě

Azylové domy – kontakt poskytne místně příslušný sociální odbor dle místa bydliště a
DONA linka

Poradny pro rodinu manželství a mezilidské vztahy v místě

Orgán sociálně právní ochrany dětí v místě

Policie ČR
nonstop tel. 158

Městská/obecní policie, oddělení přestupků městského/obecního úřadu apod.

Zdravotnická záchranná služba
nonstop tel. 155

Příloha č. 5

DOTAZNÍK (pro náhodně vybrané ženy)

vybranou variantu prosím zaškrtněte

1. Znáte pojem domácí násilí?

- Ano Nevím, nejsem si jista přesnou definicí
- Ne

2. Odkud tuto problematiku znáte?

- z médií a kampaní ze svého okolí
- ze zaměstnání

3. Vnímáte domácího násilí jako velký celospolečenský problém?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
- Ne

4. Setkala jste se ve svém okolí s domácím násilím?

- Ano Nevím, nejsem si vědoma
- Ne

5. V případě, že byste slyšela křik, nářek a další průvodní jevy domácího násilí přivolala byste pomoc?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
- Ne

6. Znáte alespoň tři organizace zabývající se pomocí obětem domácího násilí?

- Ano
- Ne

7. Je současná právní úprava problematiky domácího násilí dostačující?

- Ano Nevím, neznám ji
- Ne

Je společnost dostatečně informována o problematice domácího násilí, o změnách ve prospěch obětí?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

8. Pochází podle Vás násilník pouze z rodiny, kde se tento druh patologického jevu vyskytoval?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

9. Dochází k incidentům domácího násilí jen pod vlivem návykových látek?

- Ano Nevím
 Ne

10. Který z druhů domácího násilí je podle Vás nejhorší?

- Fyzické Psychické Finanční a sociální izolace

11. Který z druhů domácího násilí je podle Vás nejčastější?

- Fyzické Psychické Finanční a sociální izolace

12. Je při řešení incidentů domácího násilí podle Vás nutná pomoc zvenčí?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

13. Je podle Vás rozumný návrat k násilníkovi, pokud oběť domácího násilí ze vztahu již jednou odešla?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

14. Napraví vztah narušený násilím nové společné dítě?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

15. Jsou děti svědkem projevů domácího násilí?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

16. Byla jste obětí domácího násilí?

- Ano Nevím nebo v případě že nechcete sdělit
 Ne

17. Obrátila byste se v případě napadení o pomoc na Policii ČR?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

18. Kontaktovala jste někdy některou z linek krizové pomoci?

- Ano Nevím nebo v případě nerozhodnosti
 Ne

19. Jste spokojena s přístupem Policii ČR v případě, že ji požádáte o pomoc?

- Ano Nevím nebo nemám zkušenost
 Ne

DOTAZNÍK (pro oběti domácího násilí)

vybranou variantu prosím zaškrtněte

1. Znáte pojem domácí násilí?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

2. Pochází podle Vás násilník z rodiny, kde se tento druh patologického jevu vyskytoval?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

3. Napraví vztah narušený násilím nové společné dítě?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

4. Hledala jste pomoc ve svém okolí, když jste si uvědomila, že ji potřebujete?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

5. Jsou děti svědkem projevů domácího násilí?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

6. Nechala jste se nebo nechala byste se přesvědčit k návratu k osobě, která na Vás páchala násilí?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

7. Pokud jste požádala o pomoc Policii ČR, byla jste se zákrokem spokojena?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

8. Byla jste obětí fyzického násilí?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

9. Pocítila jste v partnerském vztahu finanční izolaci?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

10. Vyhledala jste některou z forem sociální pomoci pro oběti domácího násilí?

Ano Ne Nevím nebo v případě nerozhodnosti

DOTAZNÍK (pro pracovníky pomáhajících profesí)

vybranou variantu prosím zaškrtněte

1. Pracujete přímo s problematikou domácího násilí?

Ano Ne

2. Je problematika domácího násilí celospolečenský problém?

Ano Ne

3. Je současná právní úprava této problematiky dostačující?

Ano Ne

4. Je opatření vykázání dobrým opatřením?

Ano Ne

5. Funguje spolupráce jednotlivých organizací na úrovni odpovídající této problematice?

Ano Ne

6. Vnímá společnost výskyt domácího násilí a je o něm dostatečně informována.

Ano Ne

7. Je prevence v této problematice důležitá?

Ano Ne

8. Pochází agresori pouze z rodin, kde k domácímu násilí docházelo?

Ano Ne

9. Který druh domácího násilí je z vašeho pohledu nejhorší?

Fyzické Psychické Finanční a sociální izolace

10. Je obtížné přimět oběť domácího násilí, aby se rozhodla situaci řešit?

Ano Ne